

نشانی ہما ظہور

عجل اللہ تعالیٰ فرجہم اجمعین

راکع

یومئذین علیہ السلام

در روایا

علیہ فیہ

علی عبدالہر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نشر حاذق

نشانه های ظهور امام عصر (عجله الله له)

تقدیم به:

پیشگاه مدار عالم امکان

سرچشمه‌ی ایمان و اخلاص

سلاله‌ی پاک صدیقه‌ی طاهره علیها السلام

احیاگر قوانین و احکام الهی

صاحب العصر و الزمان

حضرت بقیة الله الأعظم (ارواحنا فداه)

و با آرزوی پایان یافتن دوران تیره و غمبار غیبتش

و فرارسیدن روزگار نورانی و مقدس ظهورش

مؤلف: دکتر علیرضا فقیهی - علی عبد اللهی

ناشر: نشر حاذق

چاپ: جعفری

چاپ دوم / ۳۵۰۰ جلد / ۱۲۸ صفحه رقی

مرکز پخش: قم، تلفن ۳۷۷۴۱۲۱۶ همراه ۰۹۱۲۱۵۱۹۰۷۸

قیمت: ۶۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

۷	سخن آغازین
۱۲	ضرورت شناخت علائم ظهور امام عصر <small>علیه السلام</small> از دیدگاه روایات
۱۸	وضعیت مؤمنان در آخرالزمان
۲۱	دوستان اهل بیت <small>علیهم السلام</small>
۲۳	وضعیت قرآن
۲۶	وضعیت مساجد
۲۹	وضعیت سنت‌ها، احکام الهی و نماز
۳۲	فریضه حج
۳۳	اسلام و شیوهی دینداری مردم
۳۸	وضعیت علم و عالمان
۴۳	وضعیت حاکمان
۴۵	نحوه‌ی قضاوت
۴۶	روابط اجتماعی مردم در آن زمان
۵۰	وضعیت مردان
۵۲	وضعیت زنان
۵۶	وضعیت پدران و مادران
۵۸	جوانان، نوجوانان و کودکان
۶۱	شعر و شاعران
۶۴	موسیقی و غنا
۶۶	بازارهای آن زمان و نحوه‌ی معاملات مردم
۶۸	ثروتمندان در آخرالزمان

۷۱	عواقب اعمال و کردار مردم
۷۴	وضعیت گنهکاران در آخرالزمان و اعمال و رفتار ایشان
۷۵	لباس و پوشش‌های مردم
۷۷	نحوه‌ی تغذیه‌ی مردم
۷۹	وسایل تفریحی و سرگرمی‌های مردم
۸۰	مسأله‌ی مرگ و چگونگی آن
۸۵	وضعیت شهرها و کشورها
۹۱	چگونگی فصول و نزولات جوّی
۹۳	وضعیت طبیعت، مزارع و محصولات
۹۶	کیفیت ماه‌های قمری
۹۸	کیفیت اوقات، عمر و زمان‌ها
۱۰۱	فتنه‌های آن دوران
۱۰۴	بدعت‌ها
۱۰۶	حوادث، بلایا و بیماری‌ها در آن زمان
۱۰۸	جنگ‌ها در آخرالزمان
۱۱۲	تقسیم‌بندی مردم آخرالزمان از دیدگاه حضرت امیرالمؤمنین علی <small>علیه السلام</small>
۱۱۴	حضرت مهدی ارواحنا فداه و آخرالزمان
۱۱۶	علائم حتمی ظهور امام عصر <small>عجل الله تعالی فرجه</small>
۱۱۹	وظایف مؤمنان در آخرالزمان
۱۲۳	وظایف شیعیان در دوران غیبت
۱۲۶	برخی آیات قرآن و علائم ظهور امام عصر <small>علیه السلام</small>
۱۲۸	منابع و مصادر کتاب

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سخن آغازین

صَلِّ اللَّهُمَّ عَلَى التَّجَلِّي الْأَعْظَمِ وَكَمَالِ بَهَائِكَ الْأَقْدَمِ، شَجَرَةَ
الطُّورِ وَالكِتَابِ الْمَسْطُورِ وَالنُّورِ عَلَى النُّورِ فِي طَخْيَاءِ الدِّيَجُورِ،
عِلْمِ الْهُدَى وَمَجَلِّي الْعَمَى وَنُورِ أَبْصَارِ الْوَرَى وَبَابِكَ الَّذِي مِنْهُ يُؤْتَى
الَّذِي يَمَلَأُ الْأَرْضَ قَسْطًا وَعَدْلًا كَمَا مَلَأْتَ ظُلْمًا وَجُورًا، سَيِّدِنَا
وَإِمَامِنَا وَهَادِينَا بِالْحَقِّ، الْقَائِمِ الْمُنْتَظَرِ عَجَّلَ اللَّهُ تَعَالَى فَرْجَهُ الشَّرِيفَ، وَلَعْنَةُ
اللَّهِ عَلَى أَعْدَائِهِ أَبَدَ الْأَبْدِينَ وَدَهْرَ الدَّاهِرِينَ.

ای درِ تو مقصد و مقصود ما وی رخ تو شاهد و مشهود ما
نیست کسی جز تو هوادار ما یاور ما، مونس ما، یار ما
منتظران را به لب آمد نفس ای ز تو فریاد، به فریاد رس

با توجه به این که دانستن و شناختن علائم ظهور امام زمان علیه السلام
اهمیت فراوانی داشته و این نشانه‌ها در روایات رسیده از
معصومین علیهم السلام نیز به تفصیل ذکر گردیده، شایسته است که مؤمنان و

شیفتگان حضرت بقیة الله الأعظم عجل الله فرجه با مطالعه‌ی آن
علائم، همواره خود را برای یاری آن بزرگوار و نصرت آن ذخیره‌ی
الهی آماده نمایند.

بر اساس روایاتی که از ائمه‌ی اطهار علیهم‌السلام به دست ما رسیده است،
همواره و در همه حال می‌بایست در انتظار فرج و ظهور دولت الهی
در سراسر گیتی و جهان هستی بود؛ همان‌طور که مولایمان امام
سجاد علیه‌السلام می‌فرمایند:

«انتظار الفرج من أعظم الفرج.»^۱

«انتظار فرج، خود از بالاترین و بهترین فرج‌هاست.»

مطالعه، بررسی و آگاهی از علائم و نشانه‌های ظهور امام زمان
صلوات الله علیه روح امید را در قلب مؤمنان روشن نموده، تحمّل
مشکلات و مصائب دوران غیبت را آسان می‌گرداند؛ چرا که
مولایمان امام کاظم علیه‌السلام فرمودند:

«شیعیان ما همواره با امید زنده می‌باشند.»^۲

خداوند متعال در قرآن کریم می‌فرماید:

﴿إِنَّهُ لَا يَيْئَسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ﴾.^۳

«همانا به جز قوم کافران از رحمت خداوند ناامید نمی‌شوند.»

۱. میزان الحکمه، ص ۱۸۲؛ احتجاج طبرسی، ج ۲، ص ۵۰؛ کمال‌الدین، ص ۳۲۰.

۲. مکیال المکارم، ج ۲، ص ۴۸۷؛ اصول کافی، ج ۱، ص ۳۶۹.

۳. یوسف (۱۲): ۸۷.

همچنین حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام فرمودند :

«در انتظار فرج باشید و از رحمت - و کارگشایی - خداوند
 ناامید نگردید؛ زیرا بهترین اعمال در نزد خدای بزرگ،
 انتظار فرج می‌باشد.»^۱

امام صادق علیه السلام پس از توصیف فتنه‌های تاریک و هلاک‌کننده‌ی
 قبل از ظهور امام زمان ارواحنا فداه، آگاهی از روایات اهل بیت علیهم السلام و
 بررسی علائم مربوط به آن راه، راه نجات از آن گرداب‌های مهلک
 بر شمرده‌اند.^۲

با توجه به این‌که تاکنون چه در میان پیشینیان و چه در میان
 متأخرین، کتاب‌های فراوانی در رابطه با علائم و نشانه‌های ظهور به
 رشته‌ی تحریر درآمده است؛ ولی برخی از آن کتاب‌ها به دلیل حجم
 فراوان و متون سنگین به کار رفته در آن‌ها، برای همگان قابل
 استفاده نمی‌باشند و چه بسا فهم و درک همه‌ی روایات برای تمامی
 طبقات شیعه کار آسانی نمی‌باشد.

این امر، ما را بر آن داشت تا به حول و قوه‌ی الهی و عنایات
 خاصه‌ی حضرت بقیة الله الأعظم ارواحنا فداه مجموعه‌ای ساده از
 نشانه‌های عمومی ظهور آن بزرگوار را از کتاب‌های معتبر
 جمع‌آوری نموده و با تصحیح و روان‌سازی، آنها را در خدمت
 دوستداران و مشتاقان ظهور باشکوه امام عصر عجل الله فرجه قرار

۱. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۱۲۳.

۲. مکیال المکارم، ج ۲، ص ۲۶۳؛ اصول کافی، ج ۱، ص ۳۲۷، «باب من عرف امامه».

دهیم؛ به نحوی که همه بتوانند از فیض آن بهره‌مند شوند.

با مطالعه‌ی این کتاب درخواهید یافت که نشانه‌های عمومی ظهور به وقوع پیوسته است و انشاءالله نسل حاضر می‌تواند ظهور نورانی آخرین حجّت خداوند، حضرت بقیّةالله الأعظم ارواحنفاذاه را درک کند و برای رسیدن به وصال آن بزرگوار لحظه‌شماری نماید.

ناگفته نماند که تب مباحث «آخرالزمانی»، «منجی‌گرایی» و «انتظار بازگشت مسیح» در کشورهای غربی نیز به شدّت بالا گرفته است و طبق اخبار رسانه‌ها هم اینک دهها میلیون نفر در آمریکا چشم‌انتظار بازگشت مسیح می‌باشند و چهل درصد مردم آمریکا هر روز صبح پس از برخاستن از خواب برای بازگشت مسیح دعا می‌کنند.

دهها هزار سایت اینترنتی مباحث مربوط به «پایان دوران» و «هزاره‌گرایی» را طرح و دنبال می‌کنند و حتی سیاستمداران عالی‌رتبه‌ی غربی نیز توجّه ویژه‌ای به این مباحث نشان می‌دهند. آن‌ها با مطالعه‌ی کتاب‌های مذهبی (انجیل، تورات، عهد عتیق، پیش‌گویی‌های دانیال نبی و...) در خصوص وقایع آخرالزمان، سیاست خارجی و خاورمیانه‌ای خود را تنظیم کرده‌اند و طرح خاورمیانه‌ی بزرگ، حمله‌ی آمریکا به افغانستان، اشغال عراق، حمایت از اسرائیل، چالش با سوریه و... نگاهی خاصّ به این مباحث دارد.

با توجّه به شواهد و قرائن موجود، ما باید خود را برای حضور در دوران پرشکوه و باعظمت ظهور - که پیامبران، اولیاء، صالحان و

پیشینیان آرزوی آن را داشتند - آماده کنیم. رعایت تقوا، پرهیز از گناه، توسل به حضرات معصومین علیهم‌السلام و درخواست عافیت در جسم و دین و بالا بردن معرفت و روحیه‌ی تسلیم و فرمان‌برداری از امام زمان ارواحنا فداه و دعا برای تعجیل فرج آن حضرت از مصادیق این کسب آمادگی است.

به این امید که هر چه زودتر شاهد برپائی دولت کریمه‌ی امام عصر ارواحنا فداه بوده و از جان و دل آن بزرگوار را یاری نماییم. در پایان، از تمامی خوانندگان عزیز استدعا داریم که ما را از نظرات و راهنمایی‌های ارزشمند خود بی‌نصیب نگذارند.

قم؛ عش آل محمد و حرم کریمه اهل بیت علیهم‌السلام

حضرت فاطمه معصومه علیها‌السلام

علیرضا فقیهی - علی عبداللهی

۱۴۲۳ ه. ق

ضرورت شناخت علائم ظهور امام عصر علیه السلام از دیدگاه روایات اهل بیت علیهم السلام

این مسأله از چند جهت قابل بررسی می‌باشد. همان‌گونه که علامه‌ی بزرگوار موسوی اصفهانی در کتاب پرارزش مکیال المکارم بدان اشاره نموده‌اند؛ شناخت حضرت ولی عصر علیه السلام از جمله واجبات می‌باشد و چون شناختن علائمی که مقارن با ظهور آن حضرت یا نزدیک به آن است مقدمه‌ی شناخت آن بزرگوار می‌باشد؛ در نتیجه دانستن آن نشانه‌ها لازمه‌ی شناخت آن حضرت محسوب می‌شود. از امام صادق علیه السلام نقل شده که فرمودند:

«امر را بشناس. پس هرگاه آن را شناختی، پیش افتادن و تأخیر کردن این امر به تو ضرری نمی‌رساند.»^۱

همچنین امام محمد باقر علیه السلام خطاب به جابر جعفی فرمودند:

«ای جابر؛ بر زمین بنشین و دست و پایی نجنبان - فعالیتی نکن - تا نشانه‌ای را که برایت یاد می‌کنم ببینی.»^۲

بنابراین تردیدی نیست که علم به ظهور آن حضرت در گرو آشکار شدن علامت‌های حتمی ظهور آن بزرگوار می‌باشد؛ اما شناخت خود آن حضرت با معجزاتی که برای بینندگان و حاضران در خدمتش انجام می‌گیرد حاصل می‌گردد.

۱. مکیال المکارم، ج ۲، ص ۲۶۳؛ به نقل از اصول کافی؛ ج ۱، ص ۳۷۲، باب «من عرف امامه».

۲. غیبت نعمانی، باب ۱۴، ح ۶۷، ص ۳۹۰ - ۳۹۱.

ائمه‌ی اطهار علیهم‌السلام نشانه‌هایی را که خداوند متعال برای ظهور حضرت قائم علیه‌السلام مقرر فرموده است، برای اصحاب خویش نقل نموده و آن بزرگواران نیز با مشکلات و مصائب فراوانی، آن‌ها را به دست ما رسانده‌اند تا در صورت بروز فتنه و گمراهی، افراد با مطالعه و مراجعه به این نشانه‌ها دچار شک و تردید نشده و در دین خود ثابت قدم بمانند. همچنین بر اساس این نشانه‌های ارزشمند، راست‌گویان از دروغ‌گویان متمایز گردند.

بنابراین بر هر مؤمن لازم است که علائم ظهور آن حضرت را بشناسد تا هرگاه که ظاهر گردیدند، خود را به جهت اطاعت و یاری آن حضرت آماده کرده و حق را از باطل تشخیص بدهد تا به سبب آن از شقاوت ابدی رها شده و به سعادت ابدی نائل گردد. به همین خاطر است که در فرازی از زیارت جامعه کبیره می‌خوانیم:

«بِكُمْ يُسَلِّكُ إِلَى الرَّضْوَانِ وَعَلَى مَنْ جَحَدَ وَلَا يَتَكُمُ غَضَبُ

الرَّحْمَنِ.»

«با شناخت شما اهل بیت علیهم‌السلام بهشت به دست می‌آید و هر کس که

شما را انکار نماید، غضب خداوند شامل حال او می‌شود.»

ممکن است در مطالعه‌ی علائم ظهور این پرسش مطرح شود که

آیا تمامی علائمی که برای ظهور امام زمان علیه‌السلام در روایات بیان شده

است، لزوماً تحقق می‌یابند؟

پاسخ این پرسش، روایتی است که داوود بن ابی قاسم از امام

جواد علیه‌السلام راجع به محقق شدن برخی علائم ظهور امام زمان علیه‌السلام

می‌پرسد که: آیا خداوند در امور حتمی مانند علائم حتمی ظهور امام عصر علیه السلام تغییری ایجاد می‌کند یا خیر؟
آن حضرت در پاسخ فرمودند:

«آری؛ خداوند ممکن است در علائم، حتی اگر حتمی باشند به دلایلی بر طبق صلاحدید خود و برای آزمایش مردمان تغییر ایجاد نماید.»

داوود می‌گوید به آن حضرت عرض کردم: ترس آن را دارم که خداوند در امر ظهور حضرت حجّت نیز تغییری حاصل کند و اصلاً ظهوری انجام نشده و فرجی در کار نباشد.

مولایمان امام جواد علیه السلام در پاسخ به داوود فرمودند:

«ظهور امام مهدی علیه السلام از جمله وعده‌های الهی می‌باشد (و بر طبق قرآن کریم) هیچ‌گاه خداوند متعال در وعده‌ی خود تخلف نمی‌نماید.»^۱

همچنین محمد بن فضیل از امام محمد باقر علیه السلام روایت می‌کند که به آن حضرت عرض کردم: «فدایت کردم، پس این امر (ظهور امام قائم علیه السلام) کی واقع می‌شود؟»
آن حضرت فرمودند:

«البته برای ما نسبت به آن وقتی تعیین نشده است؛ اما هرگاه ما (اهل بیت علیهم السلام) چیزی را برایتان گفتیم و آن چیز (در آینده) واقع شد، بگویید که خدا و رسول او راست

۱. غیبت نعمانی، باب ۱۸، ح ۱۰، ص ۴۲۱.

گفته‌اند و اگر واقع نگردید (باز هم) بگویید خدا و رسولش راست گفته‌اند که پاداشی مضاعف از آن شما خواهد بود؛ اما هرگاه (میان مردمان) احتیاج و فقر، شدید شد و مردم همدیگر را انکار کردند، (پس) در آن هنگام هر صبح و شام در انتظار این امر باشید...»^۱

بنابراین محققان و جستجوگران علائم ظهور امام عصر علیه السلام در نظر دارند که علامات و نشانه‌های مربوط به امر فرج آن بزرگوار امکان دارد که در گرو برخی مشیت‌ها و مقدرات الهی قرار بگیرد و در نحوه‌ی پیدایش آن‌ها، تغییراتی حاصل گردد و یا این‌که اصلاً واقع نشوند. پس بر طبق آیات و روایات، باید شب و روز و هر لحظه منتظر ظهور بود. باید هم‌چون بیماری که انتظار طبیب درد آشنایی را می‌کشد، چشم به راه امام زمان علیه السلام ماند و این مسائل و نکات حسّاس، نباید از چشمان تیزبین مؤمنان مخفی شوند. چنان‌چه معرب بن خلاد می‌گوید: شنیدم که مولای مان امام رضا علیه السلام این آیه را تلاوت فرمودند:

«آیا مردم پنداشته‌اند که تنها این‌که بگویند ایمان آوردیم

رها می‌شوند و مورد آزمایش قرار نخواهند گرفت؟»

پس آن حضرت فرمودند:

«- مردم - گرفتار و مبتلا می‌شوند؛ هم‌چنان‌که طلا گرفتار -

بوته‌ی آزمایش - می‌شود.»

۱. مکیال المکارم، ج ۲، ص ۲۲۴؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۱۸۵.

و سپس فرمودند: «هم‌چنان که طلا (پس از رفتن در بوته‌ی آزمایش و کوره) خالص می‌شود، آنان نیز خالص می‌گردند.»^۱

از این رو ممکن است خداوند متعال به جهت امتحان و آزمایش مؤمنان و بر اساس سنت‌های خویش (که در اقوام و ادیان دیگر نیز آن‌ها را به اجرا درآورده است) تحولاتی را در برخی علائم و مسائل ظهور حضرت صاحب‌الأمر علیه‌السلام پدید بیاورد؛ تا آن‌که ایمان مؤمنان و درجه‌ی اخلاص ایشان، بر آن‌ها روشن گردد و به سبب آن، حجّت الهی بر همگان تمام گردد.

علی بن رئاب از امام صادق علیه‌السلام و ایشان از پدر بزرگوارشان - حضرت امیرالمؤمنین علیه‌السلام - روایت می‌کند که آن حضرت در خطبه‌ای بر فراز منبر فرمودند:

«سوگند به کسی که پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم را به حق برانگیخت، حتماً آشفته و درهم خواهید شد و بدون شک غربال می‌گردید؛ تا آن‌که پایین مرتبه‌ی شما به بلند پایه‌ی شما و بلند پایه‌ی شما به پایین مرتبه‌ی شما بازگردد.»^۲

در ضمن، طبق آنچه که در روایات وجود دارد، مطالعه و بررسی احوالات اقوام گذشته مانند ماجرای بنی‌اسرائیل - قوم حضرت موسی علیه‌السلام - می‌تواند راه‌گشای برخی مسائل و همچنین آمادگی مؤمنان، برای آزمایش‌ها و ابتلائات قبل از ظهور باشد؛ چرا

۱. غیبت نعمانی، باب ۱۲، ح ۲، ص ۲۸۹.

۲. همان، ح ۱، ص ۲۸۸.

که پیامبر اکرم ﷺ فرمودند:

«ظهور واقع نخواهد شد تا این که امت من بدون کم و زیاد به
سرنوشت امت‌های قبل و قرن‌های گذشته دچار شوند.»^۱

همچنین امام محمد باقر علیه السلام فرمودند:

«در صاحب این امر روش‌ها و شیوه‌هایی از چهار پیامبر
می‌باشد: سنتی از موسی علیه السلام، سنتی از عیسی علیه السلام، سنتی از
یوسف علیه السلام و سنتی از حضرت محمد صلی الله علیه و آله و اما همانند
موسی علیه السلام ترسان و نگران می‌باشد و آن چه در مورد
عیسی علیه السلام گفته شده در مورد او نیز گفته می‌شود و همانند
یوسف علیه السلام زندانی و ناپدید می‌گردد و چون قیام کند همانند
رسول خدا صلی الله علیه و آله رفتار خواهد کرد.»^۲

حاصل کلام آن که اگر علایمی از نشانه‌های ظهور امام عصر علیه السلام
تاکنون واقع نشده است، دلیل بر بعید و دور بودن ظهور آن بزرگوار
نمی‌باشد و مؤمنان و دوست‌داران آن بزرگوار و مشتاقان حکومت
الهی، می‌بایست که شب و روز در انتظار آمدن آن منجی موعود
بوده، به طور مداوم خود را به جهت یاری آن جناب آماده نمایند؛
چرا که در روایات آمده است که خداوند متعال بنا بر مصلحت
خویش امر ظهور آن بزرگوار را در یک شب اصلاح می‌فرماید.^۳

۱. الملاحم سید بن طاووس، بخش ۲، باب ۴۹، ص ۱۲۲؛ نهج الفصاحه، ج ۲، حکمت ۲۲۱۹، ص ۴۷۱.

۲. غیبت نعمانی، باب ۱۰، ح ۵، ص ۲۳۴.

۳. بحار الانوار، ج ۱۳، ص ۴۲؛ نوائب الدهور، ج ۳، ص ۳۲۶، به نقل از کمال الدین.

وضعیت مؤمنان در آخر الزمان

از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در این باره سخنانی نقل شده است که ما در این جا به ذکر بعضی از آنها می‌پردازیم:

۱. در آخر الزمان، مؤمن در میانشان ضعیف و ناتوان می‌باشد.^۱
۲. در آن زمان اشخاص پست، مقامشان بالا می‌رود و اشخاص شریف و نجیب مرتبه‌هایشان پست می‌گردد.^۲
۳. در آن زمان دل مؤمن در درون او آب می‌شود، همان‌گونه که نمک در آب حل می‌گردد، از جهت آن‌چه که از منکرات و زشتی‌ها می‌بیند و نمی‌تواند آن‌ها را تغییر دهد.^۳
۴. مؤمن در هر گروه و قبیله‌ای که باشد، پست‌تر و خوارتر از هر پست و حقیری می‌شود.^۴
۵. مؤمن در آن زمان از یک کنیز هم، خوارتر می‌گردد.^۵
۶. در پیش روی قیامت صغری - ظهور امام زمان علیه السلام - فتنه‌هایی تیره‌کننده همانند پاره‌های شب می‌باشند که مرد در آن صبح می‌کند در حالی که مؤمن است و شب می‌کند، در حالی که کافر شده است و شب می‌کند در حالی که مؤمن است و صبح می‌کند، در حالی که کافر

۱. نوائب‌الدهور، ج ۱، ص ۱۴۹ از مجمع‌الزوائد، ص ۳۳۱.

۲. نوائب‌الدهور، ج ۱، ص ۱۵۳؛ مجمع‌الزوائد، ص ۳۲۷.

۳. الزام‌الناصب، ج ۲، ص ۱۳۸، تفسیر علی بن ابراهیم قمی (ره)، ص ۶۲۷.

۴. نوائب‌الدهور، ص ۱۹۵ از مجمع‌الزوائد، جزوه هفتم، باب امارات‌الساعة، ۳۱۳.

۵. الملاحم طاوویی، ص ۱۶ از بحار الانوار، ج ۳، ص ۱۷۸؛ الزام‌الناصب، ج ۲، ص ۱۴۰.

می‌باشد و گروه‌هایی، دین خود را به چیزی از متاع دنیا می‌فروشند.^۱

۷. در آخر الزمان مردم در کارهای غیر خدایی با یکدیگر هم‌دست می‌شوند و اگر شخص صالحی را ببینند به او تهمت می‌زنند.^۲

۸. از علامات ساعت ظهور آن است که فرد مؤمن در قبیله و فامیل خود از یک گوسفند کوچک هم دلیل‌تر می‌باشد.^۳

۹. ساعت ظهور فرا نمی‌رسد تا این که خداوند متعال خوبان اهل زمین را می‌گیرد. پس - از آن - احمقانی باقی می‌مانند که نه معرفی را می‌شناسند و نه منکری را.^۴

۱۰. وقتی آخر الزمان برسد مرگ، نیکان امت مرا گلچین می‌نماید؛ آن چنان که شما خرماهای خوب را از طبق آن انتخاب می‌کنید.^۵

۱۱. امیرالمؤمنین علیه السلام شیعیان و دوستان خود را یاد و ایشان را مدح کرده و فرمودند: به درستی که آنان در نزد مردم کافراند و در نزد خداوند در زمره‌ی نیکانند. در نزد مردم دروغ‌گویانند و در نزد

۱. نهج‌الفصاحه، ج ۱، حکمت ۱۰۷۵، ص ۲۱۶، ترجمه آقای پاینده.

۲. الملاحم طاوویی، ص ۲۴ به نقل از الزام‌الناصب.

۳. کنز العمال، ج ۱۴، ح ۳۸۴۹۵، ص ۲۲۵.

۴. همان، ح ۳۸۵۸۷، ص ۲۴۷.

۵. نهج‌الفصاحه، ج ۲، ص ۵۷۱.

خداوند از جمله راست‌گویان می‌باشند. در نزد مردم چون پلیدی‌ها و در نزد خداوند از پاکیزه‌هایند. در نزد مردم از لعنت‌شدگانند و در نزد خداوند از نیکی‌کنندگان می‌باشند. در نزد مردم ستمکارانند و در نزد خداوند از جمله دادخواهان به شمار می‌آیند. آنان به سبب ایمانی که دارند رستگار شدند.^۱

۱۲. در روایت است که (ظهور امام قائم عجل الله تعالی فرجه) بر پا نخواهد شد تا این‌که مردم، کسی که اطاعت خدا را می‌کند دشمن و کسی که معصیت خداوند را می‌کند، دوست بدارند.^۲

۱۳. امام صادق ع فرمودند: که در آن زمان مؤمن قدرت بر نهی و انکار از «زشتی‌ها» را ندارد مگر با دل خود و هر گونه خواری از مردم آن زمان به مؤمن می‌رسد.^۳

۱۴. امام صادق ع فرمودند: همانا مؤمنین مبتلا خواهند گشت و خداوند آنان را متمایز خواهد ساخت (که خوب و بد معلوم شود) و خداوند آنان را از بلا و تلخی دنیا ایمن نمی‌کند؛ بلکه آنان را از کوری و بدبختی آخرت ایمن خواهد داشت.^۴

۱. نواب‌الدهور، ج ۲، ص ۲۹۱ از ملاحم والفتن، ص ۱۱۱.

۲. مهدی منتظر، ص ۱۲۷-۱۲۸.

۳. روضه کافی، ص ۳۰.

۴. غیبت نعمانی، باب ۱۲، ج ۱۹، ص ۳۰۱.

دوستان اهل بیت علیهم السلام

۱. حضرت علی علیه السلام فرمودند: همانا در پشت سر شما فتنه‌های تاریک، کور و بی‌نوری خواهد آمد که از آن فتنه‌ها به جز شخص «نومه» نجات پیدا نمی‌کند. گفته شد یا امیر المؤمنین «نومه» چیست؟ فرمودند: شخصی است که مردم را می‌شناسد، اما مردم او را نمی‌شناسند...^۱

۲. همان حضرت در حدیثی دیگر، در توصیف آخرالزمان فرمودند: و آن زمانی است که در آن کسی به جز هر مؤمن بی‌نام و نشان نجات نمی‌یابد که اگر در مجالس حضور یابد، شناخته نمی‌شود و هرگاه غایب باشد، در جست‌وجویش بر نمی‌آیند. آنان چراغ‌های هدایت و روشنگران راه شب پویانند که برای فتنه و فساد و سخن‌چینی در میان مردم رفت و آمد نمی‌کنند و دهانشان را برای عیب‌گویی از مردم و یاوه‌سرایی نمی‌گشایند. خداوند برای آنان درهای رحمت خویش را باز می‌کند و سختی عذابش را از آنها برطرف می‌نماید.^۲

۳. مولا یمان امام صادق علیه السلام فرمودند: ... شیعه‌ی ما کسی است که صدایش از بناگوش تجاوز نمی‌کند و ناراحتی‌های درونی وی از ظاهرش آشکار نمی‌گردد و (در میان دشمنان) آشکارا ما را نمی‌ستاید و بازمام‌داران در مورد ما ستیزه نمی‌کند و با کسی که از ما

۱. غیبت نعمانی، باب ۱۰، ص ۱۹۸.

۲. مکیال المکارم، ج ۲، ص ۴۳۴؛ نهج البلاغه، فیض الاسلام، خ ۱۰۲، ص ۲۹۱.

(اهل بیت علیهم السلام) عیب جوئی می نماید همنشین نمی شود و با کسی که
از ما بدگویی می کند، هم سخن نمی گردد و با دشمن ما دوستی
نمی نماید و با دوستان ما دشمنی نمی ورزد.^۱

نشانه‌های ظهور...

۱. مکیال المکارم، ج ۲، ص ۴۳۵؛ غیبت نعمانی، باب ۱۲، ح ۴، ص ۲۹۰.

وضعیت قرآن

۱. پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: زود باشد بیاید زمانی بر امت من که قاریان قرآن زیاد شده و فقها کم می‌شوند. پس بعد از آن زمانی بر امت من بیاید که قرآن را قرائت می‌کنند؛ اما از گلوی ایشان تجاوز نمی‌کند.^۱ (یعنی این‌که مورد پذیرش و قبول درگاه الهی واقع نمی‌گردد.)

۲. بر امت من زمانی می‌آید که در آن قرآن، با سازها و نواها قرائت می‌گردد.^۲

۳. در آن زمان، قرآن را جز با آواز خوش نمی‌شناسند.^۳ (در این رابطه می‌توان گفت که به معنا و مفاهیم قرآن بی‌اعتنا هستند.)

۴. زود باشد که بر امت من زمانی بیاید که از قرآن - بین آن‌ها - به جز نقشی باقی نمی‌ماند.^۴ (به فرامین و دستورات قرآن عمل نمی‌کنند.)

۵. زود باشد بر امت من زمانی بیاید که باقی نمی‌ماند از قرآن، مگر قرائت آن و باقی نمی‌ماند از اسلام، مگر اسم آن و مردم، خود را به اسلام نسبت می‌دهند؛ در حالی که از اسلام دور هستند. مساجد ایشان آباد است؛ در حالی که از هدایت خالی و خراب می‌باشد و

۱. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۱۵۸ به نقل از: منتخب کنز العمال، ص ۱۱.

۲. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۱۷۰.

۳. مهدی منتظر، ص ۱۳۱.

۴. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۲۶۱ به نقل از: ثواب الاعمال و عقاب الاعمال، شیخ صدوق (ره).

علمای آن‌ها بدترین علما زیر آسمان هستند؛ چرا که فتنه‌ها از آن‌ها برمی‌خیزد و به سوی آنان برمی‌گردد.^۱

۶. امام محمد باقر علیه السلام فرمودند: قاریان قرآن سه دسته می‌باشند: یکی آنان که قرآن را می‌خوانند و آن را اسباب کسب و سرمایه‌ی خود می‌گردانند و پادشاهان را به واسطه‌ی آن به خود جلب می‌کنند. دسته‌ی دیگر قرآن را می‌خوانند و حروفش را حفظ می‌کنند؛ اما حدودش را ضایع می‌نمایند (بدان عمل نمی‌کنند) و مانند ظرف آب خوری پس از رفع احتیاج بر عقب شتر می‌بندند. خداوند این گونه قرآن‌خوانان را زیاد نکند.

دسته‌ی سوم، قرآن را می‌خوانند و آن را به منزله‌ی دار و به شمار می‌آورند و روی درد قلبشان می‌گذارند و به واسطه‌ی قرآن خواندن شب‌زنده‌داری می‌کنند و روزش را به واسطه‌ی روزه داشتن به تشنگی به سر می‌برند و در مساجدشان به آن قیام می‌کنند و به واسطه‌ی آن از بستر خوابشان کناره‌گیری می‌کنند. پس خداوند به واسطه‌ی این دسته از قرآن‌خوانان بلا را دور می‌سازد و مؤمنین را بر دشمنان نصرت می‌دهد و به واسطه‌ی آنان از آسمان باران می‌فرستد. پس به خدا قسم، این دسته از قاریان از کبریت احمر^۲ کمترند.^۳

۱. الملاحم طاوویی، ص ۴۷؛ عقاب الاعمال، شیخ صدوق، ص ۳۰؛ بحارالانوار، ج ۶، ص ۲؛ منتخب‌الاثار، ص ۴۲۷.

۲. در لغت عرب، چیز کمیاب را به «کبریت احمر» تشبیه می‌کنند.

۳. اصول کافی، ج ۴، ص ۴۳۵؛ کتاب فضل قرآن، باب نوادر، ج ۱.

در روایت است که در آخر الزمان شنیدن قرآن بر مردم سنگین شده؛ اما شنیدن سخنان باطل برای آنها سبک و آسان می‌باشد.^۱

۷. در روایت است که در آن زمان کسی در مجلسی حضور پیدا می‌کند برای آن که از قرآن بشنود؛ اما هنوز در جای خود آرام نگرفته است که از دین خارج می‌گردد و او را از دین پادشاهی به دین پادشاه دیگر و از حکومت شاهی به حکومت و ولایت شاهی دیگر و از اطاعت شاهی به اطاعت شاهی دیگر منتقل می‌سازند. پس خداوند ایشان را از آن جایی که نمی‌دانند و بر آن گمان ندارند به عذاب استدراج بگیرد؛ زیرا کید و مکر خداوند متین است.^۲ (منظور آن است که اسم مجالسشان، تفسیر قرآن است؛ اما باطنش دعوت به این و آن است و تأویل بر مقاصد و هواهاست.)

۸. در آن زمان قاریان قرآن بسیار می‌باشند؛ اما عمل‌کنندگان به آن کم می‌باشد و قاریان قرآن به حاکمان میل پیدا می‌کنند.^۳

۱. منتخب الأثر، فصل ششم، باب ۲، ح ۹، ص ۵۳۴؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۲۵۸؛ الزام الناصب، ص ۱۸۳.

۲. مهدی منتظر، ص ۱۳۲.

۳. همان.

وضعیت مساجد

۱. پیامبر اکرم ﷺ درباره‌ی وضعیت مساجد فرمودند: در آن زمان هم‌چنان که بیع و کلیساهای یهود و نصاری زینت کرده می‌شوند، مساجد نیز زینت می‌شوند و مناره‌ها بلند می‌گردد.^۱
۲. مساجد ایشان - مردم آخرالزمان - آباد است؛ اما دل‌های ایشان از هدایت خراب می‌باشد.^۲
۳. در آخر این امت مردانی می‌باشند که به زین‌های بزرگ یا مرکب‌های دورزننده، سوار می‌شوند؛ تا آن‌که بر درهای مساجدشان می‌آیند.^۳
۴. از علائم ساعت - ظهور - این است که شخص در مسجد عبور می‌کند، ولی دو رکعت نماز در آن نمی‌خواند.^۴
- (یکی از نمازهای مستحبی، این است که هر وقت انسان از مسجدی عبور می‌کند دو رکعت نماز تحیت مسجد را به جای آورد) منظور این‌که مساجد را محل عبور و مرور قرار می‌دهند.
۵. ... و دیدی که - در آخرالزمان - برای اذان گفتن و نماز خواندن مزد گرفتند و دیدی که مساجد، پر از اشخاصی شد که از خدا نمی‌ترسند و در مسجد برای غیبت کردن و خوردن گوشت - اهل

۱. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۱۸۱؛ به نقل از تفسیر علی بن ابراهیم قمی، ص ۶۲۷

۲. الزام الناصب، ج ۲، ص ۳۷.

۳. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۲۶۶ به نقل از: بیان الحق، ج ۴، ص ۲۰۵.

۴. الملاحم والفتن، بخش سوم، باب دهم، ص ۱۵۱.

حق - جمع می‌شوند و در مساجد، شراب را وصف می‌نمایند و دیدی که شخص مست برای مردم، نماز جماعت می‌خواند و خودش (هم) نمی‌فهمد و متوجه مستی خود نمی‌باشد و چون مست می‌شود مردم او را محترم می‌شمارند و از او می‌ترسند و او را معاقب نمی‌شمارند و او را به مستی‌اش معذور می‌دارند و دیدی که بر بالای منابر امر به تقوی نمودند؛ اما خودشان عمل ننمودند و دیدی که به اوقات نماز استخفاف شد...^۱

۶. در آن زمان اگر یک نفر از آنها در شبانه روز نماز بخواند در نامه‌ی عمل او نوشته نمی‌شود و از او پذیرفته نمی‌گردد؛ چون وقتی که در نماز ایستاده در این اندیشه است که چگونه به مردم ستم نماید و مال مسلمین را بر باید و در مساجد ساز و تار می‌نوازند و کسی آنها را نهی نمی‌کند.^۲

۷. بر امت من زمانی می‌آید که ساعتی را به انتظار می‌نشینند؛ اما امام جماعتی که - بتوانند - با وی نماز بگذارند را نمی‌یابند.^۳

۸. ساعت ظهور برپا نمی‌گردد، تا این که مردم در مساجدشان به همدیگر مباحات و فخر بورزند.^۴

۹. مولای مان حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام فرمودند: در آن

۱. بحار الانوار، ج ۳، ص ۱۷۰؛ روضه کافی، ص ۳۱؛ الزام الناصب، ص ۱۸۲.

۲. بحار الانوار، ج ۱۳، ص ۱۷۰؛ الزام الناصب، ج ۲، ص ۱۸۵.

۳. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۲۶۵؛ بیان الحق، ج ۴، ص ۲۰۶.

۴. کنز العمال، ج ۱۴، ص ۲۲۲، ح ۳۸۴۸۴.

زمان مساجد را محل خوردن قرار می‌دهند و فضاها و مکان‌های ایشان تنگ می‌شود.^۱

۱۰. امام محمد باقر علیه السلام (در توصیف آخرالزمان) فرمودند: هنگامی که ببینی در حرمین شریفین - مکه و مدینه - آنچه خداوند نمی‌پسندد انجام می‌پذیرد، و حج خانه‌ی خدا تعطیل شده و دستور ترک آن صادر می‌گردد.^۲

۱۱. امام صادق علیه السلام فرمودند: در آن زمان، مرد به جایگاه نماز خود می‌رود و در حالی بر می‌گردد که چیزی - جز - از لباس‌های او با او نیست. (یعنی برخی از پوشیدنی‌های او را دزدیده‌اند).^۳

۱۲. در روایت است که یکی از علامات ظهور آن است که محراب‌های مساجد را زینت می‌کنند.^۴

۱۳. در روایت است که آن زمان اماکن بر مساجد تنگ می‌گیرد و مساجد را در مضیقه می‌افکند.^۵

۱۴. در روایت است که در آن زمان در مسجد، آلات موسیقی می‌نوازند و کسی از آنها ممانعت نمی‌کند و مسجدها را مجالس طعام و غذا قرار می‌دهند.^۶

۱. توائب الدهور، ج ۲، ص ۴۹ و ۵۵؛ به نقل از عجائب الاخبار.

۲. بشارة الاسلام، باب ششم، ص ۱۳۴.

۳. روضه کافی، ص ۳۱.

۴. کنز العمال، ج ۱۴، ص ۲۲۵، ح ۳۸۴۹۵.

۵. مهدی منتظر، ص ۱۲۹.

۶. همان؛ الزام الناصب، ج ۲، ص ۱۸۴.

وضعیت سنت‌ها، احکام الهی و نماز

۱. پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: در آن زمان، مردم زکات دادن را ضرر می‌پندارند.^۱
۲. به جز در ماه مبارک رمضان، خداوند را بندگی نمی‌کنند.^۲
۳. در آن زمان به خاطر شبهات دروغ و تمایلات آلوده، حرام را حلال می‌کنند. پس در آن زمان، مسکرات را حلال کرده و نام آن را به نبیذ تغییر می‌دهند. (با تغییر نام، آن را حلال می‌شمارند) و در آن زمان به حرام (رشوه) هدیه و به ربا، خرید و فروش می‌گویند.^۳
۴. در آخر الزمان غیبت را میوه‌ی مجالس قرار می‌دهند.^۴
۵. در آن زمان کارهای آنان زشت و دل‌هایشان متفرق می‌باشد و باطل را در بین خودشان تدریس می‌نمایند؛ اما کسی از آنها جلوگیری نمی‌کند و خوبان آنها از اشرارشان می‌ترسند.
در کارهای غیر خدایی با یک‌دیگر هم‌دست می‌شوند و محارم را هتک کرده، با هم مهربانی نمی‌نمایند؛ بلکه به هم‌دیگر پشت می‌کنند. اگر شخص صالحی را ببینند به او تهمت می‌زنند و از سخن چین استقبال می‌نمایند و آن کسی که با آنها بدی کند را بزرگ می‌شمارند.^۵

۱. الزام الناصب، ج ۲، ص ۱۸۴؛ خطبة البيان.

۲. نوائب، ج ۱، ص ۲۱۰؛ به نقل از: جامع الاخبار.

۳. بحار الأنوار، ج ۱۵ جزء ۳ کتاب ایمان؛ نوائب الدهور، ج ۱، ص ۲۷۱ و ۵۵ به نقل از عجائب الأخبار.

۴. روضه کافی، ص ۳۱؛ بحار الأنوار، ج ۱۳، ص ۱۷۰.

۵. الزام الناصب، ج ۲، ص ۱۸۶.

۶. زمانی بر امت من خواهد آمد که در آن زمان (مردمان) ساعتی می‌ایستند؛ اما امام جماعتی را که (بتواند) با او نماز بگذارند را نمی‌یابند.^۱

۷. امیرالمؤمنین حضرت علی علیه السلام فرمودند: در آن زمان، اگر یکی از آنان نماز بگذارد، از جهت آن نماز پاداشی برای او نوشته نمی‌شود و نماز او پذیرفته نمی‌گردد؛ چرا که در آن حالی که نماز می‌گذارد در پیش خود فکر می‌کند و نیت او این است که چگونه در حق مردم ظلم کند و چگونه با مسلمانان حيله نماید.^۲

۸. در آن زمان، حدود نمازها سبک شمرده می‌شود.^۳

(این سخن مولا کنایه از ترک کردن، کاهلی کردن یا ضایع کردن نمازها می‌باشد.)

۹. امام صادق علیه السلام فرمودند: در آخر الزمان اگر کسی به حق تکلم کند یا امر به معروف و نهی از منکر بنماید، دیگری به سوی او می‌آید که این امر از تو برداشته شده است. (او را منع می‌کند).^۴

۱۰. در آخر الزمان وقت‌های نماز را سبک می‌شمارند. (اعتنای به شأن اوقات نماز خویش ندارند.) و تا وقت نماز تنگ نشود، نماز خود را نمی‌خوانند.^۵

۱. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۲۶۵، به نقل از: بیان الحق، ج ۴، ص ۲۰۶.

۲. الزام الناصب، ج ۲، ص ۱۸۵؛ نوائب الدهور، ج ۲، ص ۵۴ و ص ۵۵ به نقل از عجائب الاخبار.

۳. نوائب الدهور، ج ۲، ص ۲۲۵؛ به نقل از: بحار الانوار، ج ۲۰، ص ۷۸.

۴. روضه کافی، ص ۳۱.

۵. نوائب الدهور، ج ۳، ص ۷۷؛ به نقل از: روضه کافی، ج ۳.

۱۱. ایشان در حدیثی دیگر می‌فرمایند: در آن زمان، مردمان جهاد و حج را برای غیر خداوند انجام می‌دهند.^۱
۱۲. در روایات آمده است که در آن زمان مردم در حالی می‌خوابند که نماز عشا را نخوانده‌اند و برای ریا و نشان دادن به مردم نماز می‌گزارند.^۲

۱. مهدی منتظر، ص ۱۲۹.

۲. همان، ص ۱۲۸.

فریضه حج

۱. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: در آن روز ثروت‌مندان امت من برای گردش، تماشا، استراحت و میانه‌حال‌ها به جهت بازرگانی و تجارت و فقرای ایشان برای نمایش دادن و گوشزد کردن، حج را به جای می‌آورند.^۱
۲. ساعت ظهور برپا نمی‌شود، تا زمانی بیاید که حج خانه خدا انجام نشود.^۲
۳. امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند: در آخر الزمان حج برای غیر خدا انجام می‌شود.^۳
۴. در آخر الزمان خانه‌ی کعبه تعطیل شده و به نرفتن به آن دستور می‌دهند.^۴
۵. عبدالله بن زراره از مولا یمان امام صادق علیه السلام روایت می‌کند که فرمودند: به زودی امام مردم غایب می‌گردد. پس در موسم حج می‌آید و مردم را می‌بینند؛ اما مردم او را نمی‌بینند.^۵

۱. مهدی منتظر، ج ۲، ص ۱۴۰.

۲. بشارة الاسلام، باب ۷، ص ۱۳۳؛ به نقل از: روضه کافی.

۳. همان.

۴. روضه کافی، ص ۲۹.

۵. غیبت نعمانی، ص ۲۵۱.

اسلام و شیوهی دینداری مردم

۱. پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: ای پسر مسعود، اسلام در آغاز غریب بود و زود باشد که بر حالت غربت بازگردد. پس خوشا به حال غریبان.^۱
۲. در آخر الزمان دین آنها دینارهایشان است. یعنی این که برای به دست آوردن طلا و نقره از دین و احکام الهی صرف نظر می‌کنند و از ایمان باقی نمی‌ماند مگر اسمی و از اسلام باقی نمی‌ماند مگر رسمی و از قرآن مگر درسی...^۲
۳. عبادت کنندگان در آن زمان به خاطر ریا کردن و نمایش دادن، بندگی می‌کنند.^۳
۴. در آن زمان فتنه‌ها و بدعت‌ها بر دین چنان شایع می‌گردد که نوزادان بر آن بدعت‌ها نشو و نما می‌کنند و کودکان بر آنها بزرگ می‌شوند و بزرگان بر آنها پیر می‌گردند؛ تا این که آن بدعت‌ها به سنت مبدل می‌شود و چنان مستحکم می‌گردد که اگر چیزی از آنها تغییر داده شود، فریادها بر می‌آید که سنتی تغییر داده شده است.^۴
۵. زود است بیاید زمانی بر امت من که بت‌ها را بپرستند. اصحاب آن حضرت تعجب نموده و پرسیدند: ای رسول خدا ﷺ

۱. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۱۹۰؛ به نقل از: بحار الانوار، ج ۱۷، ص ۲۹.

۲. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۲۶۱؛ به نقل از: ثواب الاعمال و عقاب الاعمال، ص ۲۴۴.

۳. همان.

۴. الملاحم و الفتن، ص ۱۵۳؛ مهدی منتظر، ص ۱۲۴.

آیا بت‌ها را پرستش می‌کنند؟ فرمودند: آری، هر درهمی در پیش آن‌ها بتی می‌باشد و فرمود: می‌آیند در آخر الزمان مردمانی از امت من که در مساجد، حلقه می‌نشینند و ذکر آن‌ها دنیا و محبت دنیا می‌باشد. با آن‌ها هم‌نشین نباشید که خدا به آن‌ها نیازی ندارد.^۱

۶. در آن زمان مردم خدای را عبادت نمی‌کنند، مگر در ماه

رمضان و فقه و علم دین را برای غیر دین و غیر خدا می‌آموزند.^۲

۷. ابن عباس از پیامبر ﷺ روایت کرده است که: اسلام با غربت

آغاز شد و به زودی غربت آن باز خواهد گشت. پس خوشا به حال

غریبان. پرسیدند: غرباء کدامند؟ فرمود: اشخاصی که مردم فاسد را

اصلاح می‌کنند.^۳

۸. مولایمان امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند: در آخر الزمان مردم از

اطاعت امام عادل بیرون می‌روند و در آن زمان طعنه‌زنندگان بر دین

حاضر جواب می‌شوند و حدود و واجبات الهی تعطیل می‌گردد.^۴

۹. در آن زمان عفت و پاکدامنی تعجب‌آور شده و اسلام لباس

وارونه می‌پوشد، مانند پوشیدن پوستین وارونه که پشم‌های آن

بیرون باشد.^۵

۱. الملاحم طاوویی، ص ۵۴؛ جامع الاخبار، ص ۱۴۸.

۲. الملاحم طاوویی، ص ۵۵؛ جامع الاخبار، ص ۱۴۹؛ مهدی منتظر، ص ۱۳۳.

۳. الملاحم و الفتن، بخش دوم، باب دوم، ص ۹۳.

۴. نوائب الدهور، ج ۲، ص ۳۰۶.

۵. همان.

۱۰. در آن زمان بازرگان در تجارت، صنعت‌گر در صنعت و هر پیشه‌ور در پیشه‌ی خود دروغ می‌گوید و کسب‌ها کم‌رونق و درآمد‌ها کم می‌شود. مذاهب و تبه‌کاری‌ها فراوان شده و راهنمایی و رشد و هدایت نقصان می‌پذیرد.^۱

۱۱. مولای‌مان حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام در ذیل خطبه‌ای فرمودند: ... ای مردم زمانی بر شما خواهد آمد که در آن، اسلام واژگون می‌شود؛ هم‌چنان‌که ظرف آب واژگون می‌گردد و آنچه که در آن است می‌ریزد.^۲

وز پی آرایش و پیرایشند	دین تو را از پی آرایشند
گر تو بینی شناسیش باز	بس که بیستند بر او برگ و ساز
خلق از آن در شعف و ابتهاج	دین نصاری، بگرفته رواج
باز مناکیر مفاخر شده	جمله معاریف، مناکر شده
در روش و شکل و همه‌لهو و باز	مسلم و کافر شده بی‌امتیاز
پا به قوانین محمد زنند	جعل قوانین مجدد کنند
لیک جراید به مکانش نشست	خواندن قرآن زمین رخت بست
دشمن قاهر پی‌شان در ستیز	جمله محبتین تو اندر گریز
شرع نبی در کف سارق بین	هیئت ما را متفرق بین
طعن اجانب متجاهر شده	جور اراذل متکاثر شده
کفر و اباطیل نمایان بین	وضع و اقاویل فراوان بین

۱. الزام الناصب، «خطبة البیان» ج ۲، ص ۱۸۵.

۲. مکیال المکارم، ج ۲، ص ۴۳۴؛ نهج البلاغه، خ ۱۰۲، ص ۲۹۱.

ما همه چون گله‌ی بی‌صاحبیم
 بی تو دل‌آزرده و افسرده‌ایم
 رو سوی ما کن که شبان طالبیم
 از پس تو، ما همه بی‌کس شدیم
 همچو یتیمان پدر مرده‌ایم
 غیب تو ما را همه بی‌جان نمود
 خوار به چشم همه ناکس شدیم
 هجر تو دلخون و پریشان نمود
 حیف که غایب ز نظرها شدی
 از بر ما رفتی و تنها شدی^۱

۱۲. سوید بن عفله می‌گوید که سلمان در روز قادیسیه گفت: این مردم را می‌بینی که فوج فوج در دین خدا داخل می‌شوند؟! قسم به آن خدایی که جان من در دست اوست، همین‌ها فوج فوج از دین خدا خارج می‌شوند؛ آن‌چنان که داخل شدند.^۲

۱۳. حرث بن سوید از امیرالمؤمنین حضرت علی علیه السلام روایت کرده که فرمودند: اسلام به طوری ضعیف و ناقص می‌شود که (حتی) لا اله الا الله (را نیز) نمی‌توان (در میان مردم) بازگو نمود.^۳

۱۴. امام محمد باقر علیه السلام فرمودند: در آن زمان مردمان را قساوت می‌گیرد و چشمانشان خشک شده و ذکر خدا بر آنان سنگین می‌گردد.^۴

۱۵. مولایمان حضرت موسی بن جعفر علیه السلام فرمودند: وقتی که پنجمین فرزند من غایب شد، رحمت از دل شیعیان گرفته خواهد

۱. آهی سوزان برای منتظران، علامه شیخ جواد خراسانی.

۲. الملاحم و الفتن، بخش دوم، باب ۵۳، ص ۱۲۴.

۳. همان، بخش سوم، باب ۳۶، ص ۱۶۷.

۴. مهدی منتظر، ص ۱۲۶؛ بشارة الاسلام، باب ۶ ص ۱۳۴.

شد تا زمانی که قائم علیه السلام ظهور کند. الله الله؛ درباره‌ی دین خود بترسید که مبادا کسی دین شما را از شما بگیرد؛ زیرا صاحب این امر ناچار است غایب شود و عده‌ی زیادی از آن‌ها که قائل به این امر هستند برمی‌گردند. (از دین خارج می‌شوند).^۱

۱۶. در روایت است که در آن زمان اگر دنیای مردم سالم باشد هرچه از دین آن‌ها تلف شود نمی‌ترسند و دین مردم در آن زمان به رأی‌های ایشان می‌باشد.^۲

۱. الملاحم و الفتن، بخش ۴، فصل دوم، ص ۱۷۷.

۲. مهدی منتظر، ص ۱۲۴.

وضعیت علم و عالمان

۱. پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: زود باشد زمانی بر امت من بیاید که اهل آن زمان از علمایشان فرار می‌کنند؛ هم‌چنان‌که گوسفند از گرگ فرار می‌کند و خداوند متعال آنان را به سه چیز مبتلا می‌کند: اول، برکت را از مالشان می‌برد. دوم، بر ایشان پادشاه ستمکاری را مسلط می‌کند. سوم، از دنیا بی‌ایمان خارج می‌شوند.^۱
۲. در آن زمان علما و فقهایشان خیانت‌کارانند. آگاه باش که ایشان فاجرهایی هستند که از بدترین خلق خدایند و هر کس که به نزد ایشان بیاید و از ایشان فراگیرد و آنها را دوست بدارد و با آنان بنشیند و مشورت کند نیز از بدترین خلق خداوند می‌باشد. اینان ادعا می‌کنند که بر دین و سنت و روش من هستند. آنها از من بیزارند و من هم از ایشان بیزارم.^۲
۳. در آخر الزمان در میان علمای امت من دشمنی، کینه‌توزی و جدال واقع می‌گردد و این گروه، راهنمایان امت من در دنیایشان هستند. قسم به آن خدایی که مرا به حق و راستی برانگیخت، هر آینه خداوند ایشان را به زمین فرو خواهد برد و کسی که علم را از آنان یاد بگیرد و از آن برای زینت و محبت به دنیا میل و اراده کند، پس خشم و غضب خدا مستوجب او می‌شود...^۳

۱. سفینة البحار، ج ۸، ص ۳۴۵.

۲. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۱۹۱؛ به نقل از: بحار الانوار، ج ۱۷، ص ۲۹؛ (در باب وصایای

۳. همان، ص ۱۹۲.

پیامبر ﷺ).

۴. بر امت من زمانی می آید که علمایشان حریص (طماع) می باشند و در آن زمان علما را نمی شناسند، مگر با لباس خوب.^۱ (ظاهر اشخاص را ملاک علم و فضیلت می دانند.)

۵. زمانی که خطبا بر منابر زیاد شدند و علمای شما به سوی حکام شما میل کردند؛ پس حلال می کنند برای ایشان حرام را و حرام می کنند بر ایشان حلال را و به آن چه که می خواهند فتویٰ می دهند.^۲

۶. در آخر الزمان در منابر امر به تقوی می شود؛ اما گوینده خودش به آن ها عمل نمی کند و بر منبرها دروغ را طرفه و ظرافت می شمارند.^۳

۷. در آخر الزمان باطل را در بین خودشان تدریس می نمایند؛ اما کسی از آن ها جلوگیری نمی کند و خوبانشان از اشرارشان می ترسند.^۴

۸. ظهور برپا نمی گردد تا این که علم جمع شده و زمان طولانی گردد و عمر بشر کم شود و سال ها و میوه ها نقصان پذیرد.^۵ شاید منظور از جمع شدن علم، محدود شدن آن در بین افراد خاص باشد. می دانیم که علم واقعی، علوم اهل بیت معصومین علیهم السلام

۱. همان، ص ۲۱۰؛ به نقل از: جامع الاخبار.

۲. همان، ص ۲۳۷؛ به نقل از: منتخب کنز العمال.

۳. بشارة الاسلام، ص ۴۴؛ نهج الفصاحه، ج ۱، ص ۲۱۶.

۴. بحار الانوار، ج ۱۳، ص ۱۷۰؛ الزام الناصب، ج ۲، ص ۱۸۶.

۵. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۲۳۷؛ به نقل از: منتخب کنز العمال، فصل سوم، ص ۱۶.

می‌باشد و هیچ زمانی در طول تاریخ همانند زمان ما روایات اهل بیت علیهم‌السلام بدین وسعت و گستردگی در دسترس عموم مردم قرار نگرفته است؛ در عین حال هیچ زمانی در طول تاریخ پیدا نمی‌شود که مردمانش مانند این زمان با روایات اهل بیت علیهم‌السلام بیگانه بوده باشند.

۹. ابو امامه از رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم روایت کرده که ایشان فرمودند: علم را دریابید قبل از آن که از دست برود. گفتند: چگونه علم از دست می‌رود در حالی که قرآن در میان ماست؟

آن حضرت غضب کرده و فرمودند: مادران شما در عزای شما گریه کنند؛ مگر تورات و انجیل در میان قوم بنی‌اسرائیل نبود؟ از دست رفتن علم، همانا از بین رفتن علما و حاملین آن است و این سخن را سه مرتبه تکرار فرمود.^۱

۱۰. حدیفه از پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم روایت کرده که فرمودند: زمانی می‌آید که عقل‌های مردم به طوری از بین می‌رود که صاحب عقلی دیده نخواهد شد.^۲

۱۱. حضرت امیرالمؤمنین علیه‌السلام فرمودند: ... همانا علم ما اهل بیت در آینده نزدیک مورد انکار و ابطال مردم قرار می‌گیرد و روایانش کشته و با خوانندگان آن بدرفتاری خواهد شد.^۳

۱ و ۲. الملاحم و الفتن، بخش دوم، باب سوم، ص ۹۳.

۳. غیبت نعمانی، باب دهم، ح ۳، ص ۱۹۹.

۱۲. در آن زمان فقهای ایشان هر طور که دلشان بخواهد فتوی می‌دهند و مردم، باطل را در میان خود درس می‌دهند و درس می‌گیرند.^۱

۱۳. مولایمان امام صادق علیه السلام فرمودند: در آن زمان فقیه، فقه را برای غیر دین فرامی‌گیرد و هدف اصلی او ریاست است.^۲

۱۴. امام صادق علیه السلام در روایتی به مفضل فرمودند: ای مفضل، علم خود را بنویس و آن را در میان برادرانت انتشار بده. پس هرگاه زمان مردن تو فرا رسید، نوشته‌های خود را برای پسرانت به میراث بگذار. پس می‌آید بر مردم زمان فتنه و خون‌ریزی که در آن به جز کتاب‌ها و نوشته‌های خودشان انس نمی‌گیرند.^۳

۱۵. امام صادق علیه السلام فرموده‌اند: دشمنان روزهای اول قیام حضرت مهدی علیه السلام مقلدان و پیروان فقها هستند؛ چون می‌بینند احکامی که از طرف آن حضرت صادر می‌شود بر خلاف فتوای پیشوایان آنهاست، نه تنها مقلدان فقها، دشمن امام عصر علیه السلام هستند بلکه خود فقها هم اگر آن حضرت، قیام به شمشیر نکرده بودند و قدرت در دستشان نبود هر آینه فتوای کشتن آن سرور را صادر می‌کردند...^۴

۱. الزام الناصب، ج ۲، ص ۱۸۵ و ۱۸۶.

۲. روضه کافی، ص ۳۱.

۳. نوائب الدهور، ج ۳، ص ۳؛ به نقل از: کشف‌المحجبه.

۴. روزگار رهایی، ص ۵۱۵.

۱۶. امام حسن عسکری علیه السلام فرمودند: (در آن زمان) علمایشان بدترین خلق خداوند بر زمین هستند، به دلیل این‌که به فلسفه و تصوّف میل و علاقه پیدا می‌کنند. به خدا قسم که این‌گونه علما از اهل تحریف و عدول هستند. در دوستی و محبّت مخالفین ما مبالغه می‌کنند و شیعیان و دوستان ما را گمراه می‌نمایند. اگر به منصبی برسند از رشوه گرفتن سیر نمی‌گردند و اگر مخدول شوند و دستشان به جایی نرسد، آن‌گاه عبادت خدای را برپا می‌کنند. بدانید که این‌گونه علما قاطع طریق و دزدان راه مؤمنین هستند و دعوت کنندگان به سوی ملحدین می‌باشند. پس هرکس که ایشان را درک کند می‌بایست که از ایشان حذر نماید تا دین و ایمان خویش را حفظ نماید.^۱

۱. الملاحم طاوویی، ص ۶۳ و ۶۴ به نقل از: سفینة النجاة از سید مرتضی.

وضعیت حاکمان

۱. پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: در آن زمان حاکمان، قرآن را تابع هواهای نفسانی خویش قرار می دهند.^۱
۲. پیامبر اکرم ﷺ خطاب به سلمان فارسی راجع به علایم آخر الزمان فرمودند: ... و دیدی که در آن زمان فرمانروایان، کفار را به نزدیکی و قرب خود فرامی خوانند و اهل خیر را از خود دور می کنند و دیدی که حکام در آن زمان رشوه خوار شدند و دیدی که حکومت خرید و فروش شد.^۲
۳. حضرت علی علیه السلام فرمودند: در آن زمان رؤسا؛ ریاست را به کسی می دهند که سزاوار ریاست کردن نیست و در آن زمان ریاست را برای فخر کردن و ظلم به دیگران طلب می نمایند.^۳
۴. هشام بن سالم از امام صادق علیه السلام روایت می کند که آن حضرت فرمودند: این امر (ظهور امام زمان علیه السلام) فرآن خواهد رسید تا زمانی که هیچ صنفی از مردم باقی نماند مگر این که بر مردم حکومت نماید، تا کسی نگوید ما اگر حاکم می شدیم به عدالت رفتار می کردیم. آن گاه، قائم علیه السلام به حق و عدالت قیام خواهد کرد.^۴
۵. امام صادق علیه السلام فرمودند: در آن زمان، سال های پراختلافی

۱. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۱۶۷؛ به نقل از: مختصر تذکره قرطبی، ص ۲۲۰.

۲. بحار الانوار، ج ۱۳، ص ۱۶۸؛ روضه کافی، ص ۳۰؛ الزام الناصب، ص ۱۸۲.

۳. نوائب الدهور، ج ۲، ص ۵۵؛ به نقل از: عجائب الاخبار.

۴. غیبت نعمانی، باب ۱۴، ح ۵۳، ص ۳۸۴.

روی خواهد نمود و حکومت در آن سال‌ها به سرعت سپری خواهد شد. چه بسا که در اوّل روز شخصی به حکومت می‌رسد؛ اما در آخر روز عاقبت او کشته شدن و پاره گشتن خواهد بود.^۱

۶. در آن زمان، نزدیک‌ترین مردم به فرمان‌روایان کسی است که وی را به خاطر دشنام‌گویی به ما اهل بیت علیهم‌السلام ستایش می‌کنند و هر کس که ما را دوست بدارد، او را دروغ‌گو خطاب کرده شهادتش را نمی‌پذیرند.^۲

۷. در آن زمان امراء (امیران) زیاد می‌باشند؛ اما اُمناء (امین‌ها) کم می‌شوند و در آن زمان حکومت را به کسانی می‌دهند که لایق آن نیستند.^۳

۱. کمال‌الدین، ج ۲، ۳۴۸؛ بشارة الاسلام.

۲. روضه کافی، ص ۳۰.

۳. مهدی منتظر، ص ۱۳۸؛ ارشاد القلوب، دیلمی باب اشراف الساعة، ص ۸۵.

نحوه‌ی قضاوت

۱. مولا یمان حضرت علی علیه السلام فرمودند: در آن زمان مردم با در نظر گرفتن و ملاحظه‌ی نسبت و خصوصیت و رفاقت، شهادت می‌دهند؛ بدون این که حق را بشناسند.^۱
۲. در روایات آمده است که در آن زمان حدود خداوند تعطیل شده و به هواهای نفسانی خویش در آن‌ها عمل می‌کنند. همچنین در آن زمان، هیچ حدی از برای خداوند متعال جاری نمی‌شود و شهادت‌های دروغ پذیرفته شده و شهادت‌های عادلانه مورد پذیرش واقع نمی‌شود و برخلاف امر خداوند قضاوت می‌کنند.^۲
۳. حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام فرمودند: در آخر الزمان، قضات ایشان رشوه می‌پذیرند و دادستان‌های آنان به چیزی که نمی‌دانند، حکم می‌دهند و در آن زمان مردم شهادت‌ها را به هم‌دیگر قرض می‌دهند.^۳ (به دروغ برای هم‌دیگر شهادت می‌دهند.)

۱. مهدی منتظر، ص ۱۴۷؛ الزام الناصب، ج ۲، ص ۱۸۵.

۲. مهدی منتظر، ص ۱۴۱.

۳. نوائب الدهور، ج ۲، ص ۵۵؛ به نقل از: عجائب الاخبار.

روابط اجتماعی مردم در آن زمان

۱. پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: در آن زمان شریک‌ها در معامله به هم‌دیگر خیانت می‌کنند.^۱
۲. در آن زمان گفتارها زشت می‌شود و سلام کردن مردم به یک‌دیگر از روی آشنایی می‌باشد. پس زمانی بر امت من می‌آید که در آن رأی‌ها بسیار شده و از خواهش‌های نفسانی پیروی می‌شود. در آن زمان اجتماعات مردم به جهت سرگرمی و بازی و در غیر آن‌چه خشنودی خداوند در آن است می‌باشد. در آن زمان، منکر را معروف و معروف را منکر و خیانت‌کار را امین و امین را خیانت‌کار، و راست‌گو را دروغ‌گو، و دروغ‌گو را راست‌گو، می‌پندارند. در آن زمان دروغ گفتن، خوش‌کلامی و زکات دادن ضرر انگاشته می‌شود و حقوق خدا و رسول و امام و سادات را غنیمت خود می‌دانند و مردمان تنگ‌دست را کوچک می‌شمارند.^۲
۳. در آن دوره سخنانشان حکمت است؛ اما دردی است که دوايي برای آن وجود ندارد. حدیث کردن آنان با زن‌هایشان و شرافتشان نقره‌ها و طلاهایشان و هم‌تشان شکم‌هایشان است. حرص را زیاد و حسد را آشکار و رحم‌ها را قطع کرده و از خوبی کناره‌گیری می‌کنند. (پس) می‌آید بر مردم زمانی که اگر کسی بخواهد بر دینش شکیبایی ورزد مانند آن است که آتش سرخ شده

۱. نواب‌الدهور، ج ۱، ص ۱۷۹، ۱۸۰ و ۲۰۰؛ به نقل از ملاحم، باب ۱۴، فصل ۳۴.

۲. نهج الفصاحه، ج ۲، حکمت ۲۳۶۶، ص ۵۰۰.

در دست خود گرفته باشد.^۱

۴. در آن زمان، نیکوترین ایشان کسی است که خلاف آنچه را که در باطن دارد ظاهر می‌کند.^۲ (یعنی فقط ظاهر اشخاص را ملاک تقوی و پاکی می‌دانند.)

۵. در آن دوره عیب‌گویی در پشت سر هم، سبب لذت بردن و خوش طبعی ایشان می‌گردد و بزرگ بر کوچک رحم نمی‌کند و کوچک بر بزرگ احترام نمی‌کند و مرد با همسایه‌ی خود جفا می‌کند. سخنان (مردمان آن زمان) از عسل شیرین‌تر؛ اما دل‌هایشان از حنظل (گیاهی است بسیار تلخ، مانند گیاه صبر) تلخ‌تر است.^۳

۶. در آخر الزمان نفس‌های خویش را به سبب شهوت‌هایی که دارند به یک‌دیگر هدیه می‌دهند.^۴

احتمالاً منظور آن حضرت برخی از کلمات باشد که امروزه به غلط در میان مردم رواج یافته است مانند: فدایت شوم و قربان تو... یا آن که در آخر الزمان، خود را به رایگان تسلیم شهوات می‌کنند.

۷. حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام فرمودند: در آخر الزمان سختی‌ها و کینه‌ها (میان مردم) بسیار می‌شود. اگر با آن‌ها حدیث کنی، تو را تکذیب می‌کنند و اگر ایشان را امین بدانی، با تو خیانت

۱. همان، حکمت ۳۲۰۵، ص ۶۴۵؛ نوائب الدهور، ج ۱، ص ۱۸۸-۱۸۹.

۲. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۱۴۹؛ به نقل از: مجمع الزوائد، ص ۳۲۵.

۳. الزام الناصب، ج ۲، ص ۲۹۴.

۴. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۲۹۴.

می‌کنند و اگر از ایشان روی بگردانی، عیب تو را می‌گویند و اگر مالی داشته باشی، بر تو حسرت می‌برند و اگر با ایشان بخل بورزی، کینه‌ی تو را در دل می‌گیرند و اگر به ایشان پند بدهی به تو دشنام می‌دهند. آنان بسیار به دروغ گوش می‌دهند و خلق و خوهای ایشان تنگ می‌شود و نیکانشان از بدانشان می‌هراسند و در آن زمان برادری از برای خدای تعالی کم می‌شود.^۱

۸. در آخر الزمان، اشخاص کریم کم می‌شوند چه کم شدنی! و اهل آن زمان (مانند) گرگ‌ها می‌باشند و پادشاهانشان (همانند) درندگان و مردم میانه‌حال ایشان (چون) خورندگان و بینوایانشان (همچون) مرده‌هایی می‌باشند. راحتی (در میان ایشان) فرو می‌رود و دروغ (در میانشان) جوشش می‌کند. دوستی‌هایشان زبانی می‌باشد و در دل‌هایشان ستیزه بوده و اعمال زشت، نسبتشان می‌گردد.^۲

۹. مولایمان امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند: سوگند یاد می‌کنم به حق کسی که جان من در دست اوست، آن‌چه را که دوست دارید نخواهید دید (یعنی قیام امام مهدی علیه السلام و ریشه کن شدن ظلم و جور و برپا شدن لوای عدل و داد را) تا آن‌که برخی از شما به روی بعضی دیگر آب دهان بیندازد و برخی از شما بعضی دیگر را دروغ‌گو نام گذارد، تا این‌که از شما و یا از شیعیان من باقی نمی‌مانند، جز همانند

۱. نوائب الدهور، ج ۲، ص ۵۱ به نقل از عجائب الاخبار؛ الزام الناصب، ج ۲، ص ۱۸۴.

۲. نوائب الدهور، ج ۲، ص ۳۰۵.

سرمه‌ای که در چشم می‌کشند یا نمکی که در طعام می‌ریزند.^۱

۱۰. امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند: در آن زمان همسایه، همسایه‌ی خود را آزار می‌کند؛ اما کسی او را منع نمی‌کند و بر مردها برای فجور کردن با ایشان، غیرت کشیده می‌شود و همسایه، همسایه را از ترس زبانش اکرام می‌کند.^۲

۱۱. ایشان در حدیثی دیگر فرمودند: در آخر الزمان، مرد ریاست را برای دنیا طلب کرده و خود را به بدزبانی مشهور می‌کند تا آن‌که مردم از او ترسیده و کارها را به او واگذار کنند.^۳

۱۲. در روایت آمده است که در آن زمان قدم‌های خیر به جز با وساطت و توصیه‌ی اشخاص برداشته نمی‌شود. آنان رضا و قصد الهی را در نظر نمی‌گیرند؛ بلکه تنها نظر مردم را جلب می‌کنند. همچنین در آن زمان، آشنایان در وقت حاجت با یکدیگر ناشناسی کرده و بعضی از بعضی دیگر روی پنهان می‌کنند. آنان حلم را ضعف شمرده و ظلم را فخر می‌دانند و شخص باانصاف را ضعیف و کم‌خرد می‌پندارند.^۴

۱۳. در روایات آمده است که در آن زمان، مردم اخلاق و دینشان را به مال کمی از دنیا می‌فروشند.^۵

۱. غیبت نعمانی، باب ۱۲، ص ۳۰۰.

۲. روضه کافی، ص ۳۰.

۳. همان.

۴. مهدی منتظر، ص ۱۵۱.

۵. کنز العمال، ج ۱۴، ح ۳۸۵۱۳، ص ۲۳۰.

وضعیت مردان

۱. پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: در آن زمان مردان امت من به طلا زینت می‌کنند، و لباس‌های حریر و دیبا می‌پوشند و پوست‌های دباغی شده‌ی نازک را بر می‌گزینند.^۱

۲. در آن زمان، مرد، زن خود را اطاعت می‌کند و با همسایه‌ی خود جفا کرده و رجم خود را قطع می‌کند.^۲

۳. در آخر الزمان، هلاک مرد به دست زن و فرزند او می‌باشد. اگر زن و فرزندی نداشته باشد، هلاکش بر دست پدر و مادرش می‌باشد. اگر پدر و مادری نداشته باشد، هلاک او به دست خویشان و همسایگان او می‌باشد. عرض کردند که یا رسول الله؛ این چگونه خواهد بود؟

فرمودند: او را به سبب تنگی معیشت و زندگانی‌اش سرزنش می‌کنند. پس در این هنگام خود را در مواردی که در آن هلاک می‌شود وارد می‌کند.^۳

۴. زمانی بر مردم می‌آید که اگر در آن زمان، اسم مردی را بشنوی از دیدن او بهتر می‌باشد و اگر او را ببینی، بهتر از این که او را تجربه نمایی و اگر او را تجربه نمایی در می‌یابی که دین آن‌ها در هم‌هایشان، همّت آن‌ها شکم‌هایشان و زن‌های ایشان قبله‌هایشان می‌باشند.

۱. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۱۸۱؛ تفسیر علی بن ابراهیم قمی، ص ۶۲۷؛ الزام الناصب، ج ۲، ص ۱۳۹.

۲. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۲۰۰؛ به نقل از جامع الاخبار.

۳. الملاحم طاوویی، ج ۱۰، ص ۵۶؛ حیاة الحیوان، ص ۸۴.

برای صاحبان نان، خم می‌شوند و برای صاحبان درهم، سجده می‌کنند. آنان حیران و سرگردان و مست بوده، نه مسلمان می‌باشند و نه از نصارا.^۱

۵. مولایمان امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند: در آخرالزمان، خواهد آمد زمانی که اگر روزی بر مردی بگذرد که در آن روز مرتکب گناه بزرگی از فجور و یا کم‌فروشی در کیل و یا وزن یا مجامعت کردن به حرام یا آشامیدن مسکرات نشده باشد، محزون و افسرده می‌گردد و چنین می‌پندارد که این روز از عمر او ضایع شده است.^۲

۶. ایشان در حدیثی دیگر می‌فرمایند: در آخرالزمان، مرد برای اغراض دنیا ریاست می‌طلبد و خود را به بدزبانی مشهور می‌سازد تا از او بترسند و کارها را به او واگذار کنند.^۳

۱. الملاحم طاوویی، ص ۴۶؛ به نقل از: حکمت بالغه، شیخ عباس قمی.

۲. روضه کافی، ص ۳۱.

۳. همان، ص ۳۰.

وضعیت زنان

۱. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: در آن زمان جمعیت‌ها و دسته‌بندی‌ها زیاد می‌شود؛ تا این‌که زنان در مجالس همانند مردان سخن‌رانی می‌کنند. همچنین مرد با زن خود در تجارت شریک می‌شود و مردان به زنان و زنان به مردان، شبیه می‌گردند و زنان بر زین‌ها سوار می‌شوند. پس لعنت خدا بر ایشان باد.^۱
۲. در آن زمان، زنان به خاطر حرصشان بر دنیا به کار مشغول می‌شوند و با شوهران خود در کسب و تجارت شرکت می‌کنند.^۲
۳. در آخر الزمان، فاحشه‌ها بسیار شده و تعداد زن‌ها زیاد می‌شود.^۳
۴. در آن زمان، طلاق بسیار شده و حدود خدا برپا نمی‌شود.^۴
۵. زود است که در آخر الزمان زن‌هایی پیدا شوند که مانند مردها به زین‌ها سوار شوند و در مقابل درب مسجد پیاده می‌شوند. پوشیده و برهنه هستند. (در یک زمان هم پوشیده و هم برهنه هستند مانند لباس‌های بدن‌نما که امروزه رواج دارد.) پشت سرهایشان مانند کوهان شتر بختی (نوعی شتر خراسانی) لاغر

۱. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۱۸۱، تفسیر علی بن ابراهیم قمی، ص ۶۲۷

۲. همان، ص ۱۸۰.

۳. همان، ص ۱۸۲.

۴. الزام الناصب، ج ۲، ص ۱۳۹؛ نوائب الدهور، ج ۱، ص ۱۸۲، از تفسیر علی بن ابراهیم قمی، ص

می‌باشد. پس ایشان را لعن کنید که آنان از لعن کرده شدگانند. آنان حاضرند خدمت‌گزار کفار باشند آن‌چنان که قبلاً زن‌های کفار، خدمت‌گزار شما بوده‌اند.^۱

۶. زمانی دیده خواهد شد که به واسطه‌ی کمی مردها و کثرت و زیاد بودن زن‌ها، در آن زمان چهل زن به یک مرد پناهنده شده‌اند.^۲ اگر کسی بگوید که حضور زنان از دیرباز در اجتماع رواج داشته است و امر جدیدی نیست؛ باید بگوییم که مادام دیافولا در سفرنامه‌ی خویش که مربوط به سال ۱۸۸۱ میلادی یعنی حدوداً ۱۲۰ سال قبل است، در بازدید خود از ایران راجع به زنان ایرانی و غیرت مردان آنان چنین می‌گوید:

رسم حجاب زنان که آنان را موقع بیرون آمدن از خانه، مجبور به پوشیدن چادر می‌کند به گونه‌ای است که آنان نباید حتی در منازل خویش در مقابل دید نامحرم باشند. این مسأله مسلمانان را وادار کرده است که هر یک دو حیاط داشته باشند؛ یکی بیرونی و یکی اندرونی که البته باید از خود حیاط روشنایی بگیرد نه از کوچه و خیابان و بنابراین عمارت اندرونی می‌بایست حداقل دارای وسعتی باشد که همسر یا دختران صاحب خانه، محل تنفس و تفرّجی در داخل خانه داشته باشند.^۳

۱. کنز العمال، ج ۱۶، ح ۴۵۱۰۵، ص ۴۵۱.

۲. همان، ج ۱۴، ح ۳۸۴۸۳، ص ۲۲۲.

۳. سفرنامه مادام دیافولا، ص ۵۶.

همچنین در پاسخ به کسانی که ادعا می‌کنند که این مسائل از قدیم‌الایام در کشورهای غیر مسلمان وجود داشته است باید گفت که ویل دورانت در کتاب تاریخ تمدن خویش چنین می‌نگارد:

در بریتانیای جدید، والدین ثروتمند در مدت پنج سال بحران جوانی، دختران خود را در کلبه‌هایی زندانی می‌کنند و پیرزنانی پاکدامن را به زندان‌بانی می‌گمارند. دختران حق خروج از این کلبه‌ها را ندارند و تنها اقارب نزدیک می‌توانند آن‌ها را ببینند.^۱

باید در این جا به این نکته اشاره کرد که حضور چشمگیر زنان در اجتماع اروپایی و غربی امروز، حتی قدمتی کمتر از ۱۰۰ سال دارد و قبلاً هرگز - حتی - در کشورهای غربی، زنان این چنین وارد عرصه‌های اجتماعی نشده بودند.

۷. پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: بر مردم زمانی می‌آید که در آن زمان، شکم‌های ایشان خدایانشان بوده و زن‌های آن‌ها محلّ توجه و قبله‌های آنان می‌باشند.^۲

۸. اصبغ بن نباته روایت می‌کند که شنیدم حضرت امیر المؤمنین علیه السلام فرمودند: ظاهر می‌گردد در آخر الزمان - نزدیک ظهور که بدترین زمان‌هاست - زن‌های مکشفه‌ی عریان که بدون اجازه‌ی شوهر از خانه بیرون می‌روند، در حالتی که آرایش کرده باشند و خودشان را به نامحرم ارائه می‌دهند. آنان از دین خارج و در فتنه

۱. تاریخ تمدن، ج ۱، ص ۵۸.

۲. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۲۰۷؛ به نقل از جامع الاخبار.

داخل می‌شوند؛ شتابان به سوی لذت‌ها بوده و میل‌کننده به طرف شهوت‌رانی‌ها می‌باشند. محرّمات خدا را حلال می‌شمارند. آنان در جهنّم جاویدان می‌باشند و خلاصی ندارند.^۱

۹. امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند: در آخر الزّمان، زن بر شوهر خود غلبه می‌کند و به چیزی که شوهرش نمی‌خواهد عمل کرده و به شوهر خود نفقه می‌دهد.^۲

۱۰. در آخر الزّمان خواهی دید که زن‌ها بر ملک غلبه پیدا می‌کنند و بر هر امری غالب می‌شوند و هیچ امری به جای آورده نمی‌شود، مگر آن‌چه که میل و خواهش آن‌ها در آن باشد.^۳

۱۱. در روایت است که در آن زمان، زنان زینت و آرایش کرده و از خانه‌ها بیرون می‌آیند و سیر و گردش می‌کنند و برای تفرّج به خارج شهر می‌روند.^۴

۱. الملاحم طاوویی، ج ۱۳، ص ۵۹؛ من لا یحضره الفقیه، ص ۳۱۱.

۲. روضه کافی، ص ۳۰؛ الزام الناصب، ص ۱۸۲.

۳. نوائب، ج ۲، ص ۷۶؛ به نقل از روضه کافی؛ بحار الانوار، ج ۱۳، ص ۱۶۸.

۴. مهدی منتظر، ص ۱۵۴.

وضعیت پدران و مادران

۱. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: در آن زمان مرد به پدر و مادرش جفا می‌کند؛ اما با رفیقش نیکویی می‌کند و پسر بر پدر و مادر خویش خشمناک می‌گردد.^۱

۲. در آن زمان، فحش دادن به پدر و مادر یکدیگر، خوش طبعی ایشان می‌گردد.^۲

۳. در آخر الزمان، به پدران و مادران به طور علنی دشنام می‌دهند و سادات خوار می‌شوند و جنون و دیوانگی فراوان می‌شود.^۳

۴. رسول اکرم صلی الله علیه و آله به برخی از اطفال نظر کردند و فرمودند: وای بر فرزندان آخر الزمان از دست پدرهایشان.

گفتند: ای رسول خدا از پدرهای مشرکشان؟!

فرمودند: نه، بلکه از دست پدرهای مؤمنشان که به آنان چیزی از واجبات را یاد نمی‌دهند و اگر اولاد - واجبات دین را - یاد بگیرند پدران آنها را منع می‌کنند. پس من از آنها برائت می‌جویم و ایشان هم از من برائت می‌جویند و از آن اولاد به متاع کمی از مال دنیا راضی می‌شوند.^۴

۱. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۱۹۵؛ به نقل از: مجمع الزوائد، جزء هفتم، ص ۳۱۳؛ نوائب الدهور، ج ۱،

ص ۱۸۰؛ به نقل از تفسیر علی بن ابراهیم قمی، ص ۶۲۷

۲. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۲۹۳.

۳. مهدی منتظر، ص ۱۵۶.

۴. الملاحم طاوویی، ص ۶۶؛ به نقل از: جامع الاخبار، باب اولاد.

۵. یکی از علامات ظهور آن است که برادرانی که از یک پدر و مادر هستند، در امر دین با هم اختلاف پیدا می‌کنند.^۱

۶. مولای مان حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند: در آن زمان دشنام به پدر و مادر را شعار خود می‌کنند و پسر، کینه‌ی پدر و مادر خویش را در دل می‌گیرد.^۲

۷. امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند: در آخر الزمان، زمانی خواهد آمد که مرد بر پدر خود دروغ می‌بندد و در حق پدر و مادر خویش نفرین می‌کند و به مرگ آنان خوشحال می‌شود.^۳

۱. کنز العمال، ج ۱۴، ح ۳۸۵۹۲، ص ۲۴۹.

۲. نوائب الدهور، ج ۲، ص ۴۹؛ مهدی منتظر، ص ۱۵۶.

۳. روضه کافی، ص ۳۱.

جوانان ، نوجوانان و کودکان

۱. پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: در آن زمان، جوانان فاسد می‌شوند و به گردن خود گردن‌بند می‌بندند.^۱
۲. ساعت ظهور نخواهد رسید تا آن‌که حیا از بیچه‌ها و زن‌ها برود.^۲
۳. در آن زمان اگر زن مار بزاید بهتر است تا این‌که فرزند بزاید و هم‌چنین فرمودند: در آن زمان تربیت بیچه‌ی سگ، بهتر از تربیت کردن فرزند می‌باشد.^۳
۴. یکی از علامات - ظهور - آن است که فرزندان موجب آزار و اذیت می‌باشند. هم‌چنین آن حضرت فرمودند: ساعت ظهور نمی‌آید تا آنکه زن‌های بیچه‌دار محزون باشند و زن‌های بی‌فرزند خوشحال باشند.^۴
۵. در آخر الزمان فرزندانشان نازنازی و اذیت‌رسان می‌باشند.^۵
۶. یکی از علامات ساعت ظهور آن است که کودکان به منبر می‌روند.^۶

۱. نواب الدهور، ج ۱، ص ۲۶۲؛ به نقل از قرب الاسناد حمیری، جزء اول، ص ۲۶.

۲. بحار، ج ۶، ص ۳۱۵.

۳. الملاحم طاوویی، ص ۵۹؛ تفسیر روح البیان، ص ۷۳، ح ۲۴ (در تفسیر آیه‌ی: ﴿أُسْكُنْ أَنتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ﴾).

۴. کنز العمال، ج ۱۴، ح ۳۸۴۹۵، ص ۲۲۴، ۲۴۱، ۲۴۵.

۵. یأتی علی الناس، ج ۱، ص ۱۰۶؛ به نقل از جامع الاخبار، ص ۱۲۹.

۶. بحار، ج ۶، ص ۳۰۶؛ بشارة الاسلام، ص ۲۵؛ الزام الناصب، ص ۱۸۲.

۷. مولى الموحدین حضرت على عليه السلام فرمودند: در آخر الزمان، مردان لباس حریر و ابریشمی می‌پوشند و جوانان سربرهنه راه می‌روند و موهای جلوی سر خود را ظاهر می‌کنند و صورت‌ها را صاف و صیقلی کرده و موهای صورت را از بیخ برمی‌کنند و قلاده‌ها (شاید منظور کراوات باشد) را که تکمهی آنها از طلا یا نقره می‌باشد بر گردن می‌بندند و جامه‌های تنگ می‌پوشند. یا این‌که جامه‌های تنگ را بر آنها می‌پوشانند و کمر بند به روی آنها می‌بندند. یا آنان را به بستن کمر بند امر و الزام می‌کنند و جامه‌های نازکی می‌پوشند که زیر آن نمایان می‌باشد. و در آن زمان قرطقی - یعنی کرته^۱ - که جامه‌های کوتاه نیم‌تن باشد را می‌پوشند.^۲

به راستی که نباید منکر این مطلب شد که این کلام واقعاً معجزه است.

۸. در آخر الزمان برای فجور کردن بر پسران غیرت می‌ورزند.^۳
۹. همچنین ایشان در حدیثی دیگر می‌فرمایند: در آن زمان، جوانان تصنیف و آواز خواندن و شرب خمر را حلال می‌شمارند.^۴
۱۰. در آن زمان دولتِ کودکان در همه جا ظاهر می‌گردد.^۵

۱. به زبان متعارف امروزی به آن «کُت» می‌گویند.

۲. مناقب ابن شهر آشوب، ص ۴۳۰.

۳. نوائب الدهور، ج ۲، ص ۵۱-۵۲ به نقل از عجائب الاخبار من امیر المؤمنین.

۴. مهدی منتظر، ص ۱۵۴؛ الزام الناصب، ج ۲، ص ۱۸۵.

۵. الزام الناصب، ص ۱۹۵.

۱۱. مولای مان حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام در توصیف آخرالزمان فرمودند: بدانید، خداوند شما را رحمت کند. شما در زمانی به سر می‌برید که گوینده‌ی حق کم بوده و زبان از راست‌گویی کند می‌باشد و فرد ملازم با حق، ذلیل است. اهل آن زمان ملازم نافرمانی خداوند هستند و در خدعه و نیرنگ هم‌داستانند. جوان‌هایشان بدخلق و پیرانشان گنه‌کارند و عالم آن‌ها منافق است... کوچک‌ترها، بزرگان‌شان را بزرگ نمی‌شمارند و بی‌نیازان آن‌ها به سوی فقیرانشان اراده نمی‌کنند.^۱

۱۲. امام محمد باقر علیه السلام فرمودند: وقتی که بیعت کردن با کودکان ظاهر گشت، هر صاحب اسلحه‌ای با اسلحه به پا می‌خیزد.^۲

۱. نهج البلاغه، ص ۲۳۰، ترجمه استاد فقیهی، ص ۴۶۳.

۲. غیبت نعمانی، باب ۱۴، ج ۵۲، ص ۳۸۴.

شعر و شاعران

۱. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: در آن زمان گفتارهای مساءت (یعنی نوشته‌هایی که غیر از کتاب خدا باشند) در میان مردم حیرت و سرگردانی می‌اندازد.^۱
۲. ساعت (ظهور) بر امت من برپا نمی‌شود تا این که گروهی از امت من به نام صوفیّه برمی‌خیزند. آن‌ها از من نبوده و بهره‌ای از دین ندارند و آنان برای ذکر، دور هم حلقه زده و با گمان این که بر طریقت و راه من هستند صداهای خود را بلند می‌کنند. نه، بلکه آنان از کافران نیز گمراه‌ترند و از اهل آتش هستند و صداهایی دارند که مانند عرعر الاغ می‌باشد.^۲
۳. امیرالمؤمنین علی علیه السلام فرمودند: در آن زمان مردم سخنان شرّ و فتنه‌انگیز و افسانه‌های دروغ و حرام را حلال می‌شمرند.^۳
۴. مولایمان امام رضا علیه السلام فرمودند: هر کس که نزد او از صوفیّه سخن به میان بیاید و او به زبان و دل آنان را انکار نکند از ما نیست و هر کس صوفیّه را انکار نماید مثل این است که در راه خدا و در حضور رسول اکرم صلی الله علیه و آله با کفار جهاد نموده باشد.^۴
۵. امام هادی علیه السلام فرمودند: این فرقه‌های صوفیّه، همگی مخالف

۱. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۱۵۱ به نقل از: مجمع الزوائد، ص ۳۲۵.

۲. الاثنی عشریة، ص ۳۴؛ سفینة البحار، ج ۲، ص ۵۸.

۳. نوائب الدهور، ج ۲، ص ۵۱؛ به نقل از عجائب الاخبار.

۴. الاثنی عشریة، ص ۳۲؛ سفینة البحار، ج ۲، ص ۵۷.

ما اهل بیت علیهم‌السلام هستیم و راه و طریقه‌ی آن‌ها باطل و برخلاف طریقه‌ی ماست و این گروه به منزله‌ی نصارا و مجوس این امت هستند.^۱

۶. در روایت آمده است که: در آن زمان مانند دوران جاهلیت شعرا زیاد می‌شوند و مردم قبرهای ایشان را به عنوان مساجد اتخاذ می‌کنند. (مانند فرقه‌ی مذموم صوفیه که قبور شعرای خود را خانقاه ساخته و معبد خویش قرار داده‌اند). همچنین در آن زمان، افسانه‌ها^۲ را حلال می‌شمارند.^۳

به درستی که برای رسیدن به سعادت دنیوی و اخروی، رقص و سماع که از عقاید باطل صوفیان می‌باشد، راه‌گشای انوار حقیقی الهی نبوده و جز افزودن بر گمراهی و شقاوت، ارمغان دیگری برای انسان ندارد؛ اما امروزه متأسفانه همان‌گونه که در حدیث نبوی آمد، مردم ما و شیعیان، تمایل شدیدی به آثار صوفیه پیدا نموده‌اند و خواندن آن‌ها را بر روایات و آثار نورانی اهل بیت علیهم‌السلام ترجیح می‌دهند. مانند دیوان اشعار بسیاری از شاعران فارسی‌زبان که خود از بزرگان و مؤسسان فرقه‌ی صوفیه در قرن‌های گذشته‌ی کشور ما بوده‌اند.

شاید برخی بگویند که ما آثار و علوم اهل بیت علیهم‌السلام را می‌خوانیم

۱. حدیقه‌ی الشیعه، ص ۵۲۵؛ سفینه‌ی البحار، ج ۲، ص ۵۸.

۲. افسانه: داستان‌های دروغین.

۳. مهدی منتظر، ص ۱۴۲.

و چیزهای مفید و آموزنده‌ی آن را برداشت می‌کنیم.

اما امام محمد باقر علیه السلام فرمودند:

«فَكُلُّ مَا لَمْ يَخْرُجْ مِنْ هَذَا الْبَيْتِ وَهُوَ الْبَاطِلُ.»

«پس تمامی آنچه که از غیر ما خاندان صادر شده باشد باطل

است.^۱»

همچنین مولایمان امام کاظم علیه السلام خطاب به یکی از اصحاب

فرمودند:

«لَا تَأْخُذْ مَعَالِمَ دِينِكَ عَنْ غَيْرِ شِيعَتِنَا.»

«علوم دینی خود را از غیر شیعیان ما کسب مکن.^۲»

همچنین حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند:

«لَا تَأْخُذْ إِلَّا عَنَّا تَكُنْ مَنَّا.»

«علوم دینی و دانش خود را از غیر ما اهل بیت علیهم السلام مگیر تا از ما بوده

باشی.^۳»

مولایمان امام صادق علیه السلام فرمودند: هر کس به سخنان ناطقی

گوش فرا دهد پس به تحقیق که او را پرستیده است. پس اگر آن ناطق

از جانب خداوند باشد (منبع وحی) پس فرد گوش دهنده، خدای

متعال را پرستیده و اگر آن سخنور از جانب ابلیس باشد، همانا فرد

مستمع ابلیس را پرستش کرده است.^۴

۱. وسائل الشیعه، ج ۲۷، ص ۷۵؛ بحار، ج ۲، ص ۹۴.

۲. وسائل الشیعه، ج ۲۷، ص ۱۵۰؛ بحار الأنوار، ج ۲، ص ۸۲.

۳. تحف العقول، ص ۱۷۱؛ وسائل الشیعه، ج ۲۷، ص ۳۰.

۴. فضایح الصوفیه، ص ۱۱۳ به نقل از: اعتقادات، شیخ صدوق، ص ۸۴.

موسیقی و غنا

۱. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: در آن زمان مردم، طبل و ساز و نواختن را نیکو یاد می‌گیرند و امر به معروف و نهی از منکر را انکار می‌کنند و در آن زمان زن‌های خواننده و مغنیه و رقاصه ظاهر می‌گردند. همچنین ساز و نوا و آلات لهو کوچک و بزرگ ظاهر می‌شود.^۱

۲. در آخر الزمان، مال را برای غنا (موسیقی) انفاق می‌نمایند.^۲

۳. غنا (موسیقی) نفاق را در قلب می‌رویاند؛ همان‌گونه که آب

سبزه را می‌رویاند؛ اما یاد خدا ایمان را در قلب می‌رویاند.^۳

۴. غنا افسون زنا می‌باشد. (شیطان با این وسیله، افراد را به گناه

تشویق و تحریک می‌نماید).^۴

۵. مولایمان حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند: در آن زمان،

شادمانی و نشاط و آوازخوانی به غنا و ساز و نواها را حلال

می‌شمارند.^۵

۶. گوش دادن به غنا (موسیقی) باعث فقر و پریشانی است.^۶

۱. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۱۸۲ به نقل از: تفسیر علی بن ابراهیم قمی، ص ۶۲۷

۲. الملاحم طاوویی، ص ۸ به نقل از: بحار الانوار، ج ۱۳، ص ۱۷۰؛ مهدی منتظر، ص ۱۴۶.

۳. سنن بیهقی، ج ۱۹، ص ۲۲۳.

۴. جامع الاخبار، ص ۱۸۰.

۵. نوائب الدهور، ج ۲، ص ۵۱ به نقل از عجائب الاخبار.

۶. خصال، ص ۵۰۴، ح دوم.

۷. امام صادق علیه السلام فرمودند: در آخر الزمان خواهی دید که آلات لهو آشکار می‌گردد؛ به نحوی که مردم از کنار آن‌ها می‌گذرند؛ اما کسی، کسی را منع نکرده و جرأت منع کردن از «آلات لهو» را نیز نداشته باشد.^۱

۸. خرید و فروش آلات غنا (موسیقی) حرام می‌باشد و شنیدنش نفاق و یاد گرفتنش کفر است.^۲

۹. بدترین صداها، غنا (صدای طرب‌انگیز) می‌باشد.^۳

۱۰. شخصی از مولایمان امام صادق علیه السلام از شنیدن غناء (آوای طرب‌انگیز) پرسش نمود.

آن حضرت پاسخ دادند: آیا سخن خدای تعالی را نشنیده‌ای که فرمود:

﴿إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا﴾^۴.

همانا گوش و چشم و دل همگی مورد سؤال قرار می‌گیرند.

سپس فرمودند: گوش از آن‌چه که شنیده و دل از آن‌چه که به آن

معتقد شده و چشم از آن‌چه که دیده است، پرسش می‌شوند.^۵

۱. روضه کافی، ص ۳۰.

۲. دعائم الاسلام، ج ۲، ص ۲۰۹.

۳. وسائل الشیعه، ج ۱۲، ص ۲۲۹.

۴. الاسراء (۱۷): ۳۶.

۵. دعائم الاسلام، ج ۲، ص ۲۱۰.

بازارهای آن زمان و نحوه‌ی معاملات مردم

۱. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: در آن زمان، بازارها به هم نزدیک می‌گردد و در آن‌ها یکی به دیگری می‌گوید چیزی نفروختم و دیگری بدو می‌گوید سود و منفعتی نبردم. پس نمی‌بینی ایشان را مگر این‌که خداوند کریم را مذمت می‌کنند.^۱
۲. و در آن وقت، ربا ظاهر می‌گردد و به سلف و رشوه دادن معامله می‌کنند و دین پست و خوار می‌شود و دنیا بالا می‌رود.^۲
۳. در آن زمان، فجّار بازار بر اهل بازار ریاست می‌کنند.^۳
۴. در آن زمان، حرام خوردن را غنیمت می‌شمرند و شریک‌ها در معامله به یک‌دیگر خیانت می‌کنند.^۴
۵. شما را مطلع می‌کنم که بعد از نبیّ شما، چند سالی اختلاف واقع می‌شود. در سال ۱۳۳ شخص دانا به فرزند خود خوشحال نمی‌شود. در سال ۱۵۰ کفار ظهور می‌کنند. در سال ۱۶۰ خوار و بار دو سال را ذخیره کنید. در سال ۱۶۶ النجا النجا.^۵
- در سال ۱۷۰ تا ۱۸۰ تاج و تخت از دست ملوک گرفته می‌شود.
- در سال ۱۹۰ اهل معصیت دچار بلا خواهند شد. در سال ۱۹۲

۱. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۱۸۰ به نقل از: تفسیر علی بن ابراهیم قمی، ص ۶۲۷

۲. همان، ص ۱۸۱.

۳. همان، ص ۱۹۵؛ مجمع الزوائد، جزء هفتم، باب عمارات الساعة، ص ۳۱۳.

۴. همان، ص ۲۰۰ به نقل از جامع الاخبار.

۵. النجا به معنی عصا، چوب و پوست می‌باشد. (ر.ک: المنجد)

سنگباران، به زمین فرو رفتن، و مسخ^۱ - واقع شده - و زنا شروع می‌گردد. در سال ۲۰۰ قضااء یعنی عذابی که مردم در بازارهای خود سخته می‌کنند شیوع پیدا می‌کند.^۲

۶. در آن زمان، مردان امت من خود را به طلا می‌آرایند و لباس ابریشم و دیبا بر تن می‌کنند و پوست‌های پلنگان را خرید و فروش می‌نمایند.^۳

۷. امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند: در آن زمان، هر که با ایشان معامله کند به او ظلم و ستم می‌کنند و... تاجر در تجارت خود و ریخته‌گر در ریخته‌گری خود و هر صاحب صنعتی در صنعت خود دروغ می‌گوید. پس کم می‌شود کسب‌ها و راه‌های معیشت و زندگانی تنگ و آرزوها دراز می‌گردد و عمل‌ها کم می‌شود و ربا و معاملات شبهه‌ناک را حلال می‌دانند.^۴

۸. در آن زمان پول‌های سُحت^۵ فاش و آشکار می‌گردد و در آن زمان بر هم‌دیگر سبقت می‌گیرند.^۶

۹. در روایت است که ساعت (ظهور) برپا نمی‌گردد؛ تا وقتی که تاجر به مغرب و مشرق برود اما ربحی (سودی) به دست نیاورد.^۷

۱. مسخ آن است که انسان از شکل خود به شکل حیوانی مبدل گردد. (ر.ک: المنجد)

۲. الملاحم و الفتن، بخش اول، ص ۸۲.

۳. الملاحم طاوویی، ص ۱۴؛ بحار الانوار، ج ۳، ص ۱۷۸.

۴. الزام الناصب، ج ۲، ص ۱۸۵.

۵. سحت از قبیل ربا، رشوه، قمار، قرعه کشی، کم‌فروشی، پول مسکرات و هرچه که در شرع حرام است.

۶. الزام الناصب، ج ۲، ص ۱۸۴؛ از خطبة البیان امیرالمؤمنین علیه السلام.

۷. کنز العمال، ج ۱۴، ح ۳۸۵۸۴، ص ۲۴۶.

ثروتمندان در آخر الزمان

۱. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: در آخر الزمان صاحب مال، بزرگ شناخته می‌شود^۱ و مردم آن زمان اموال خود را در غیر طاعت خداوند بسیار خرج می‌کنند و در طاعت خداوند از اندک هم دریغ می‌ورزند و مال‌های عظیم خرج می‌شود در چیزهایی که مورد غضب خداوند می‌باشد.^۲
۲. در آن زمان غنی و ثروتمند (از چیزی) نمی‌ترسد مگر از فقر و تهی دستی؛ به گونه‌ای که در روز جمعه نیازمندی میان دو نماز از مردم درخواست کمک می‌کند و کسی در کف دست فقیر چیزی نمی‌گذارد.^۳
۳. در آن زمان شخصی که مال زیادی دارد، از آن وقتی که مالک آن شده است زکات آن را نپرداخته است.^۴
۴. در آن زمان مال به دست کسی می‌افتد که شایستگی آن را ندارد.^۵
۵. امیر المؤمنین علیه السلام فرمودند: بر مردم، زمان دندان گیرنده (عضوض) فرا می‌رسد که در آن زمان شخص ثروتمند و توانگر،

۱. مهدی منتظر، ص ۱۴۳؛ الزام الناصب، ج ۲، ص ۱۸۶؛ روضه کافی، ص ۳۰.

۲. الملاحم طاوویی، ج ۵، ص ۴۲ از بحار الانوار، ج ۱۳، ص ۱۶۸؛ روضه کافی، ص ۳۰.

۳. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۱۸۳؛ از تفسیر علی بن ابراهیم قمی، ص ۶۲۷؛ الزام الناصب، ج ۲، ص ۱۴۰.

۴. بحار، ج ۱۳، ص ۱۶۸؛ روضه کافی، ص ۳۰؛ الزام الناصب، ص ۱۸۲.

۵. الملاحم، ج ۳، ص ۲۳؛ به نقل از الزام الناصب.

آنچه که از مال و دارایی، در دست خود دارد بر دندان می‌گیرد (یعنی بخل ورزیده و در راه خدا انفاق نمی‌کند) در حالی که خداوند عزّ و جلّ در قرآن کریم می‌فرماید:

﴿وَلَا تَتَّبِعُوا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ﴾^۱

فضل و احسان را در میان خود فراموش نکنید.^۲

۶. در روایتی دیگر از امیر مؤمنان علیه السلام آمده است که ایشان فرمودند: در آن زمان مردم بد و اشرار ریاست می‌نمایند و نیکان و خوبان، ذلیل و خوار می‌شوند. با شخص مضطرّ و بیچاره خرید و فروش می‌نمایند و حال آن‌که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله از خرید و فروش با بیچارگان و مضطرّین نهی فرمودند؛ چرا که باید به شخص مضطرّ کمک نمود و نگذاشت که وسایل مورد نیاز خود را از روی احتیاج و آن هم به قیمت ناچیز بفروشد.^۳

۷. امام صادق علیه السلام فرمودند: در آن زمان مردم در مجالس از ثروتمندان تبعیت می‌کنند و فقیر، آخرت خویش را به دنیا می‌فروشد و (در میان مردمان) مورد غضب واقع شده، مهجور می‌شود؛ اما ثروتمند در آن زمان محبوب شده و او را به کرامت، مخصوص می‌دارند.^۴

۱. بقره (۲)، ۲۳۷.

۲. نهج البلاغه، کلمات قصار، شماره ۴۶۸.

۳. نهج البلاغه، حکمت شماره ۴۶۸، مسند امام رضا علیه السلام.

۴. روضه کافی، ص ۳۱؛ الزام الناصب، ج ۲، ص ۱۶۸، خطبة البیان.

۸. امام حسن عسکری علیه السلام فرمودند: زود است بیاید زمانی بر مردم که اغنیای ایشان روزی فقیران را بدزدند.^۱
۹. در آن زمان وای بر فقیران و آنچه که از زیان و ذلت و خواری به آنان وارد می‌گردد.^۲

۱. الملاحم طاوویی، ص ۶۳؛ بحار الانوار، ج ۱۳، ص ۱۷۰؛ سفینة البحار، ج ۲، ص ۵۸.

۲. الزام الناصب، ج ۲، ص ۱۸۶.

عواقب اعمال و کردار مردم

۱. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: وقتی در شما پنج چیز زیاد شد، به شما پنج چیز وارد می‌شود: وقتی در میان شما زنا زیاد شد، بر شما زلزله واقع می‌شود و وقتی که ربا زیاد گردد، خسف (فرو رفتن در زمین) روی می‌دهد و وقتی که زکات دادن منع شود، حیوانات هلاک می‌گردند. وقتی که پادشاه ستمکار شود، بارش باران قطع می‌شود و وقتی که امان دادن و پیمان بی‌ارزش شمرده شود، دولت مشرکان علیه مسلمانان تشکیل می‌گردد.^۱
۲. وقتی که مسلمانان کینه‌ی علمای حقیقی خود را در دل گرفتند و... برای جمع‌آوری پول ازدواج کردند، خداوند ایشان را به چهار خصلت مبتلا می‌گرداند: تنگ‌گرفتن زمان، ظلم و ستم کردن پادشاه، دیدن خیانت از کارگزاران حکومت‌ها و صولت^۲ از دشمن.^۳
۳. هرگاه که خداوند بر امتی غضب نماید؛ اما عذابی بر ایشان نازل نکند، به جای آن نرخ‌های آنان گران می‌شود و عمرهایشان کوتاه می‌گردد و تجارتشان سود نمی‌کند و میوه‌هایشان نیکو نمی‌باشد و نهرهایشان کم‌آب و باران از ایشان دریغ می‌گردد و اشرار ایشان بر ایشان مسلط می‌گردند.^۴

۱. مهدی منتظر، ص ۱۶۳؛ علل الشرایع، ص ۶۸۴؛ امالی صدوق، ص ۳۸۵؛ تحف العقول، ص ۵۶؛ بحار الأنوار، ج ۷۰، ص ۳۶۹.

۲. صولت: قهر و غلبه، قدرت و بزرگی.

۳. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۲۶۵؛ به نقل از بیان الحق، ج ۴، ص ۲۰۶.

۴. مهدی منتظر، ص ۱۶۲؛ تحف العقول، ص ۵۵؛ امالی صدوق، ص ۶۷۸؛ بحار، ج ۲۳، ص ۱۲۷.

۴. از جبرئیل پرسیدم آیا بعد از من به زمین خواهی آمد؟ گفت: بلی یا رسول الله. بعد از شما ده مرتبه به زمین نازل خواهم شد و ده گوهر را از روی زمین خواهم برد. پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: آن گوهرها چیست؟ عرض کرد: اوّل دفعه که نازل می‌شوم، برکت را خواهم برد. در دفعه‌ی دوّم، رحمت را خواهم برد. در دفعه‌ی سوّم، حیا را از چشم زنان می‌برم. دفعه‌ی چهارم، حمیّت و غیرت را از مردان خواهم برد. در دفعه‌ی پنجم، عدالت را از دل سلاطین و در دفعه‌ی ششم، صداقت و راستی را از دل رفیقان و دوستان خواهم برد؛ دفعه‌ی هفتم، مروّت را از دل اغنیا می‌برم. دفعه‌ی هشتم، صبر را از فقیران خواهم برد. دفعه‌ی نهم، حکمت را از دل حکیمان و در دفعه‌ی دهم، ایمان را از دل مؤمنین خواهم برد.^۱

۵. حدیقه بن یمان از رسول اکرم ﷺ روایت کرده که فرمودند: افرادی که آزاد هستند، فروخته خواهند شد و از بس که به مردها و زن‌ها مشقّت می‌رسد، به غلام و کنیز بودن خود اقرار می‌کنند و مشرکین، مسلمین را استخدام نموده و در شهرها می‌فروشند و خوب و بد از این بلا رهایی نمی‌یابند. (شاید، مهاجرت مسلمین به سوی بلاد کفر به منظور کسب رزق منظور نظر بوده باشد والله العالم).^۲

۶. در آن زمان، دشنام به پدران و مادران علنی خواهد بود و

۱. مهدی منتظر، ص ۱۶۵ و ص ۱۶۶؛ الاثنی عشریه فی المواعظ العدویه، ص ۳۳۰، بند ۱۰.

۲. الملاحم و الفتن، بخش ۲، باب ۵۲، ص ۱۲۳.

سادات، خوار می‌گردند و جنون و دیوانگی فراوان می‌شود. چه قدر برادری برای خدا در آن زمان اندک می‌گردد. پول حلال کم شده و مردم به بدترین وضعیّت دچار می‌شوند. آن وقت است که دولت شیاطین روی کار خواهد آمد و به جان ضعیف‌ترین مستمندان می‌افتد... توانگر به آن چه در دست دارد، بخل می‌ورزد و بی‌نوا آخرت خود را به دنیا می‌فروشد. در آخر الزّمان وای بر مستمندان، از زیان و خواری و ترس که بر سر آنها خواهد آمد.^۱

۷. زود است زمانی بر امت من بیاید که علما را شناسند، مگر با لباس خوب و قرآن را شناسند، مگر به صوت زیبا و خداوند را عبادت نمی‌کنند مگر در ماه رمضان و وقتی که این چنین شد، خداوند بر آنها کسی که نه علم و نه حلم دارد را مسلّط می‌نماید.^۲

۸. حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند: روی‌های مردمان همانند صورت‌های آدمیان است؛ اما دل‌های ایشان، دل‌های شیاطین می‌باشد.^۳

۹. امام محمد باقر علیه السلام فرمودند: (در اثر و نتیجه کردارهای ناشایست) در آن زمان یاد خدا و صحبت خداوند بر ایشان سنگین می‌باشد.^۴

۱. الزام الناصب، ج ۲، ص ۱۸۶.

۲. الملاحم طاوویی، ص ۵۵، ج ۱۸، از جامع الاخبار، ص ۱۴۹.

۳. نوائب الدهور، ج ۲، ص ۵۰؛ به نقل از عجائب الاخبار.

۴. مهدی منتظر، ص ۱۲۶؛ بشارة الاسلام، باب ۶.

وضعیت گنهکاران در آخرالزمان و اعمال و رفتار ایشان

۱. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: در آن زمان سنت در میانشان بدعت و بدعت در میانشان سنت می‌باشد. نیکان (در آن زمان) پست و خوار می‌شوند و افراد شرور و بدکاران بلندمرتبه می‌گردند. در فجور، مردها به مردها و زنها به زنها اکتفا می‌کنند. زنازادگان زیاد می‌گردند و مردم به روی دنیا می‌افتند؛ یعنی هم‌تشان مصروف دنیا می‌باشد و مشروبات مست‌کننده می‌آشامند و با تخته‌های نرد و شطرنج و امثال آنها بازی می‌کنند.^۱
۲. بر مردم زمانی می‌آید که صورت‌های آنان صورت‌های آدمیان است؛ اما دل‌های آنان دل‌های شیاطین می‌باشد.^۲
۳. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: ظهور برپا نخواهد شد، تا این‌که سرهای گروهی به واسطه‌ی حلال دانستن عمل قوم لوط (که لواط باشد) با ستارگانی از آسمان کوبیده شود.^۳
۴. حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند: در آن زمان کلام‌شان فحش است و عملشان وحشی‌گری و کردارشان خبیث می‌باشد.^۴
۵. مولایمان امام صادق علیه السلام فرمودند: امر ظهور امام عصر علیه السلام به انجام نمی‌رسد، مگر در دوران زندگی بدترین مردمان.^۵

۱. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۱۷۰ و ص ۱۸۲؛ به نقل از تفسیر علی بن ابراهیم، ص ۶۲۷

۲. جامع الأخبار، ص ۱۲۹. ۳. کنز العمال، ج ۱۴، ص ۲۴۹، ح ۳۸۵۹۹.

۴. الزام الناصب، ج ۲، ص ۱۸۵.

۵. غیبت نعمانی، باب ۱۷، ح ۱، ص ۴۱۴؛ اصول کافی، ج ۱، ص ۳۳۳؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۹۳.

لباس و پوشش های مردم

۱. پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: در آن زمان لباس هایی آشکار می گردد که آن ها را زنان لباس پوشیده ی عریان، به تن می نمایند. در آن زمان به لباس هایشان فخر کرده و مردم هرچند که لباس پوشیده اند؛ ولی در زمره ی برهنگانند (یعنی لباس های آنان، پوشاننده ی بدن آنان از نامحرمان نیست) و بالای سر هایشان مانند کوهان شترهای خراسانی، لاغر است. شاید اشاره به موهای سر ایشان باشد که آن را دو طبقه آرایش می کنند، مانند شتر دو کوهانه و این نحوه ی زینت آنان می باشد.^۱

۲. در آن زمان بدها بر نیکان مسلط می شوند و دروغ، فراوان و لجاجت ظاهر می گردد. همچنین در آن زمان، تنگ دستی زیاد شده و مردم با لباس بر یک دیگر مباحثات می کنند.^۲

۳. امام صادق علیه السلام از رسول اکرم صلی الله علیه و آله روایت کرده اند که آن حضرت فرمودند: وقتی که (در میان مردم) کلاه های مشترک ظاهر شد، زنا کردن و زنا دادن ظاهر می شود.^۳

زیّ مسلمان چو نصاراستی متّحدالشکل به هر جاستی
ریش تراشند و نباشد عجیب کرده به گردن چو نصاریّ صلیب

۱. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۲۶۶؛ به نقل از: بیان الحق، ج ۴، ص ۲۰۷.

۲. الملاحم طاوویی، ص ۱۵؛ بحار الانوار، ج ۳، ص ۱۷۸.

۳. نوائب الدهور، ج ۲، ص ۳۳؛ از قرب الاسناد حمیری، ص ۴۱.

غیرت و ناموس و حجاب از میان رفته و مردم شده چون کافران
مرد به شکل زن و زن شکل مرد دور ز احکام خداوند فرد^۱

۴. سید بن طاووس از عمران بن سلیم روایت کرده است که
لباس مسلمین لباس کفار خواهد شد و دشمنی در بین مسلمانان
پیدا می‌شود؛ به نحوی که آن‌ها را مستأصل و پراکنده می‌کند. تا
این که سلطنت به اولاد پیغمبر صلی الله علیه و آله برسد؛ زیرا آن‌ها در سلطنت و
گفتن حق از دیگران سزاوارتر هستند.^۲

۱. علامه شیخ جواد خراسانی، (ر.ک: آهی سوزان).

۲. الملاحم و الفتن، بخش دوم، باب ۴۵، ص ۱۱۹.

نحوه‌ی تغذیه‌ی مردم

۱. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: و خواهی دید که در آن زمان با شراب به مداوای امراض می‌پردازند و برای بیمار (از شراب) تعریف کرده و از آن طلب شفا می‌نمایند.^۱
۲. ساعت ظهور برپا نمی‌شود تا آن‌که امت من روش کفار قرن‌های گذشته را، و جب به جب و ذراع به ذراع (یعنی بدون هیچ کم‌وکاست) اتخاذ می‌کنند.^۲ (همانند بسیاری از انواع غذاهای گوناگون و رنگارنگ امروزی که به تقلید از غذاهای کفار تهیه شده و جز ضرر رسانیدن به جسم و جان، ثمره‌ی دیگری ندارد).
۳. همانا بر مردم زمانی خواهد رسید که حتی یک نفر از اهل آن زمان باقی نمی‌ماند؛ مگر آن‌که ربامی خورد و اگر ربان خورد از غبار آن به وی خواهد رسید.^۳
۴. مولایمان امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند: در آن زمان مردم خوراکشان تیهو و مرغان چاق و لباسشان خز یمانی و ابریشم بوده و هم‌تشان در غذاهای رنگارنگ و آشامیدنی‌ها صرف می‌گردد.^۴
۵. همچنین آن حضرت فرمودند: در آن زمان مردمان بر غذاهای خوب و شربت‌های لذیذ و بوهای خوش و بناهای محکم و زیبا و

۱. الملاحم طاوویی، ص ۴۴؛ بحار الانوار، ج ۱۳، ص ۱۶۸؛ روضه کافی، ص ۳۶، الزام الناصب، ص ۱۸۲.

۲. الملاحم، بخش دوم، باب ۴۹، ص ۱۲۲.

۳. نهج الفصاحه، ج ۲، حکمت ۲۳۶۵، ص ۵۰۰، ترجمه پاینده.

۴. الزام الناصب، ج ۲، ص ۱۸۶.

۱. خانه‌ها و مجالس مزین پرورش می‌یابند.^۱
۲. مردمان آخرالزمان بسیار خورنده‌ی حرام می‌باشند.^۲
۳. امام محمدباقر علیه السلام فرمودند: و خواهی دید که در آن زمان طالب روزی حلال، مورد تحقیر و سرزنش قرار می‌گیرد؛ اما طالب (رزق) حرام مورد تعظیم و ستایش واقع می‌شود.^۳
۴. در آن زمان همّت مردمان در شکم و شهوتشان می‌باشد و در این‌که از کجا بخورند و با چه دفع شهوت نمایند، پروایی ندارند و در عین حال دنیا نیز به ایشان روی می‌آورد.^۴

۱. همان.

۲. نوائب الدهور، ج ۲، ص ۵۱؛ به نقل از عجائب الاخبار.

۳. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۲۵۸؛ بشارة الاسلام، باب ۶ ص ۱۳۴.

۴. مهدی منتظر، ص ۱۵۲.

وسایل تفریحی و سرگرمی های مردم

۱. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: در آن زمان مردم با تخته های نرد و شطرنج و امثال آنها بازی می کنند.^۱

۲. امام جواد علیه السلام فرمودند: گویا می بینم روزنامه های (جراید) پراکنده ای را که به نام های گوناگون و مختلف خوانده می شود. من برای صاحبان آنها رشد و هدایتی نمی بینم و صاحبان آنها دین خود را حفظ نکرده و (به) هر طرفی که میل می کنند، طرف دیگر آنان باطل و ناچیز می گردد. مردی از اهل طبرستان با آنها مبارزه می نماید.^۲

خواندن قرآن زمین رخت بست لیک جراید به مکانش نشست
۳. خداوند در قرآن کریم مؤمنین را این چنین توصیف نموده است:

«وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ»^۳.

همانا مؤمنین آن کسانی هستند که از کارهای لغو و بیهوده، روی گردان می باشند.

۱. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۱۸۸، به نقل از: بحار، ج ۱۷، ص ۲۹.

۲. نوائب الدهور، ج ۳، ص ۳۲۸، به نقل از: دلائل البراهین الفرقان، ص ۸.

۳. مؤمنون (۲۳): ۳.

مسأله‌ی مرگ و چگونگی آن

۱. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: در آخر الزمان کشتن آدم بی گناه، بدون غلق^۱ و اضطراب بسیار می‌گردد.^۲
۲. عظمت و مهابت از شما گرفته خواهد شد و «وهن» در دل‌های شما جای‌گزین می‌شود. گفتند: وهن چیست؟ آن حضرت فرمودند: حبّ دنیا و بیزاری از مرگ.^۳
۳. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند: وقتی بعد از من زنا زیاد شود، مرگ‌های ناگهانی زیاد می‌گردد.^۴
۴. زمانی می‌آید که در آن، فردی کنار قبر مرده‌ای آمده و می‌گوید: ای کاش من به جای این مرده بودم و او این حرف را نه از باب دوستی خداوند، بلکه از شدت بلایی که می‌بیند، می‌گوید.^۵
۵. و خواهی دید که در آن زمان افراد را به جهت تهمت و گمان بد می‌کشند و خواهی دید که مرده را از قبر بیرون آورده و کفن وی را می‌فروشند و ارث میّت را به وارث‌های فاسق بدکردار می‌دهند و چیزی از آنان (به عنوان رشوه) دریافت می‌کنند تا هواهای نفسانی آنان را نادیده انگارند.^۶

۱. غلق: دشواری، سختی.

۲. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۱۷۰.

۳. الملاحم و الفتن، بخش دوم، باب ۶، ص ۱۴۸.

۴. اصول کافی، ج ۵، ص ۵۴۱.

۵. یأتی علی الناس، ج ۱، ص ۱۶۹.

۶. روضه کافی، ص ۳۶؛ الزام الناصب، ص ۱۸۲؛ بشارة الإسلام، باب ۷، ص ۱۳۳؛ بحار الأنوار،

۶. در آن زمان مرده‌های ایشان در قبرهایشان، از خیر ایشان ناامید می‌گردند.^۱

اگر کسی ادعا کند که مرگ‌های ناگهانی از دیرباز تا کنون وجود داشته است و به زمان ما اختصاص ندارد، در پاسخ او باید گفت که هانری رنه دالمانی در سفرنامه‌ی خود که مربوط به ۱۵۰ سال قبل می‌باشد، در بازدید خود از ایران، مراسم تدفین اموات را این‌چنین توصیف می‌کند:

در ایالات و ولایات ایران، وقتی که مردی به آخرین لحظات زندگی خود نزدیک می‌شود، به اقوام و دوستان و بستگان او خبر می‌دهند و طولی نمی‌کشد که اطاق محضر پر از جمعیت می‌شود. به جای این‌که سکوت برقرار گردد همه با هم صحبت می‌کنند و قلیان و چپق می‌کشند؛ به نحوی که هوای آن اطاق دیگر قابل تنفس نیست.^۲ (در حالی که امروزه اکثر قریب به اتفاق مرگ‌ها برای عزیزان و نزدیکان، بدون هیچ‌گونه آمادگی قبلی و غیرمنتظره می‌باشد.)

۷. ظهور برپا نمی‌گردد تا این‌که هرج و مرج زیاد شود.

گفته شد: هرج و مرج چیست؟ فرمودند: قتل و کشتار.^۳

۸. مولا یمان حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند: امام مهدی علیه السلام

① ج ۱۳، ص ۱۶۸.

۱. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۲۰۹ به نقل از جامع الاخبار.

۲. سفرنامه‌ی هانری رنه دالمانی، بخش چهارم، ص ۲، ترجمه فره‌وشی.

۳. کنز العمال، ج ۱۴، ح ۳۸۵۴۵، ص ۲۳۸.

بیرون نمی‌آید تا این که یک سوّم از مردم کشته شوند و یک سوّم آن‌ها هم بمیرند و تنها یک سوّم باقی بمانند.^۱

۹. حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام پس از توصیف برخی از علامات آخرالزمان فرمودند: پس در آن هنگام بترسید که مبادا خداوند شما را غافل گیر نماید و فرصت توبه از شما گرفته شود. به جهت آن که پس از آن امور، مرگ‌ها سریع می‌باشد و مردم به طور ناگهانی می‌میرند تا آن جا که مرد صبح سالم بوده؛ اما شب در زیر خاک مدفون است و شب زنده می‌باشد، در حالی که صبح مرده است. پس وقتی که آن چنان شد، واجب است وصیّت را مقدّم بدارید، پیش از آن که بلا برسد و واجب است که نماز را اوّل وقت بخوانید؛ چرا که نمی‌دانید که تا آخر وقت مرده‌اید یا زنده؟

پس اگر شما آن زمان را درک کردید، شب‌ها بی‌وضو نخوابید و اگر قدرت دارید همیشه باطهارت باشید... چون انسان ترسان است و نمی‌داند که چه وقت اجلش می‌رسد و فرشته‌ی مرگ به سراغش می‌آید و به تحقیق من شما را ترسانیدم، اگر که بترسید و شناساندم، اگر که بشناسید و موعظه کردم، اگر قبول نمایید و در باطن و ظاهر از خدا بترسید و مواظب باشید که از دنیا نروید مگر مسلمان؛ چون هر کس غیر از اسلام را بخواند و برگزیند، از او قبول نخواهد شد و او در آخرت از زیان کاران است.^۲

۱. الملاحم، ص ۵۸.

۲. بحارالانوار، ج ۹۶، ص ۳۰۳؛ فضائل الشهر الثلاثة، شیخ صدوق، ص ۹۱.

۱۰. امام صادق علیه السلام فرمودند: قبل از آمدن امام قائم علیه السلام دو (نوع) مرگ می‌باشد: مرگ سرخ و مرگ سفید. تا آن‌که از هر هفت نفر، پنج نفر آن‌ها از بین می‌روند. مرگ سرخ، شمشیر و مرگ سفید طاعون می‌باشد.^۱

۱۱. در آخر الزمان خواهی دید که مرده را به تمسخر می‌گیرند و کسی برای او فزع - گریه‌وزاری - نمی‌کند.^۲

۱۲. یکی از علامات ظهور آن است که خون‌ریزی را سبک می‌شمارند.^۳

۱۳. سید بن طاووس از زکریا در کتاب فتن از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم روایت کرده است که فرمودند: قبل از قیامت فتنه‌ای برپا خواهد شد. پرسیدند چه فتنه‌ای؟ فرمودند: کشته شدن؛ کشته شدن.

گفتند: یا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم؛ از زمان فعلی ما بیشتر کشته می‌شوند؟ آن حضرت فرمودند: نه این‌که کفار شما را بکشند بلکه شخص، همسایه و برادر و پسر عمه‌ی خود را خواهد کشت. گفتند: یا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم مگر عقل ندارند؟

فرمودند: عقل مردم در آن زمان گرفته می‌شود و به جای عاقلان افرادی می‌نشینند که گمان می‌کنند کسی هستند و شخصیتی دارند!^۴

۱. نوائب الدهور، ج ۳، ص ۵۹، به نقل از کمال الدین شیخ صدوق.

۲. روضه کافی، ص ۳۱.

۳. همان.

۴. الملاحم و الفتن، بخش سوم، باب ۳، ص ۱۴۷.

۱۴. سید بن طاووس در کتاب خود از نعیم بن حماد نقل می‌کند:
زمانی می‌آید که در فتنه‌های آن، انسان مرگ را تمنا می‌کند و نزد قبر
می‌آید و خود را مثل چهارپا به قبر می‌مالد و می‌گوید ای کاش من به
جای تو بودم!^۱

۱. همان، بخش اول، باب ۱۳، ص ۵.

وضعیت شهرها و کشورها

۱. پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: زود باشد که بیت المقدس را از دنیا و یا از دنیا و هرچه در دنیاست بهتر بدانند.^۱
۲. در آخر الزمان، زمین جمع می‌گردد.^۲
این روایت، کنایه از نزدیکی و ارتباط اهل زمین با یکدیگر به وسیله‌ی ابزارهای ارتباطی، صوتی، تصویری و همچنین وسایل نقلیه‌ای است که مسافت‌های دور را در ظرف مدت زمانی کوتاه می‌پیمایند و الله العالم.
۳. ساعت (ظهور) برپا نمی‌گردد، تا این که غرفه‌ها - ساختمان‌ها - به روی یکدیگر ساخته شده و ساختمان‌ها بلند شوند.^۳
۴. مولای مان حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام فرمودند: (در آن زمان) در طبرستان مؤمنان اندک و فاسقان فراوان هستند و از کوه و دریا به ایشان منافع بسیاری می‌رسد.^۴
۵. حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند: در آخر الزمان بلاها به اطراف لبنان، وارد می‌شود. چه بسیار کشته‌هایی که در بیابان بی‌آب و علف و اسیرانی که در اطراف رودخانه دیده می‌شوند. پس

۱. یاتی علی الناس، ج ۱، ص ۱۳۳؛ به نقل از: مستدرک حاکم، ج ۴، ص ۵۰۹؛ الزام الناصب، ج ۲، ص ۱۳۲.

۲. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۲۳۸؛ به نقل از منتخب کنز العمال.

۳. همان، ص ۲۲۷.

۴. یاتی علی الناس، ج ۱، ص ۴۳۲؛ ملاحم، ص ۱۴۳.

- در آن جا گریه‌های بلند شنیده شده و ترس با آن‌ها رفیق گردد.^۱
۶. هرگاه که خراسان مضطرب گردد و بین اهل گرگان و طبرستان جنگ واقع شود و سیستان خراب شود، پس در آن موقع سالم‌ترین مکان‌ها قصبه‌ی قم می‌باشد و قم شهری است که از آن، یاوران بهترین مردم از نظر پدر و مادر و جد و عمو و عمّه (یعنی امام زمان علیه السلام) بیرون خواهد آمد.^۲
۷. امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند: در شهر قم، شیعیان ما و دوستان ما هستند. (در آینده) ساختمان‌ها در آن جا زیاد شود و مردم به اطراف آن جا قصد می‌کنند و در آن جا به حدی جمع می‌شوند که رودخانه در وسط شهر ایشان واقع می‌شود.^۳
۸. امام جعفر صادق علیه السلام در توصیف وضعیت جهان در آخر الزمان فرمودند: پس وقتی که دیدی حق مُرد و اهل حق رفتند و وقتی که تمام شهرها را جور و ستم فراگرفت و دیدی که قرآن کهنه شده (یعنی به آن عمل نشد) و چیزی را که در آن نیست، به آن نسبت می‌دهند و دیدی که دین همانند ظرف آب سرنگون شد.^۴
۹. مفضل بن عمر از مولایمان امام صادق علیه السلام نقل کرده است که آن حضرت فرمودند: ای مفضل، آیا می‌دانی که دارالزوراء کجا واقع

۱. الزام الناصب، ج ۲، ص ۲۴۵.

۲. بحار، ج ۶۰ ص ۲۱۷.

۳. نوائب الدهور، ج ۳، ص ۲۹؛ به نقل از: السماء و العالم، ص ۳۳۹.

۴. روضه کافی، ص ۲۹.

(بنا) می‌شود؟ عرض کردم: خدا و حجّت خدا بهتر می‌دانند. فرمودند: ای مفضل، در نزدیکی شهر ری، کوه سیاهی است که در نزدیکی آن کوه شهری به نام طهران بنا می‌شود که دارای قصرهایی است مانند بهشت و زن‌های آن شهر مانند حورالعین می‌باشند. بدان، آن زن‌ها مانند کفّار لباس می‌پوشند و مزین به زینت جبارین می‌شوند و بر زین‌ها سوار می‌شوند و از شوهر تمکین نمی‌کنند و درآمد شوهرها بر مخارج آن‌ها کفایت نمی‌کند. پس از شوهرها طلاق می‌خواهند و اکتفا می‌کنند مردها به مردها و شبیه می‌شوند مردها به زن‌ها و زن‌ها به مردها. پس اگر خواستی دینت را حفظ کنی در آن شهر سکونت مکن و منزل و خانه‌ات را در آن جا اختیار منما. چرا که آن جا محلّ فتنه می‌باشد و از آن شهر به سوی قلّه‌ها فرار کن و از سوراخ کوهی به سوراخ کوهی دیگر، مانند روباه و بچه‌های روباه فرار کن.^۱

۱۰. در آخر الزّمان خواهی دید که در مکه و مدینه به چیزی که خداوند دوست نمی‌دارد، عمل می‌کنند و کسی که آن‌ها را منع نماید نخواهد بود و احدی مانع عمل زشت آن‌ها نمی‌شود و خواهی دید که انواع سازها و نواها در مسجد الحرام و مسجد مدینه ظاهر می‌شود.^۲

۱۱. به زودی کوفه از مؤمنین خالی خواهد شد و علم از آن جمع

۱. الملاحم طاوویی، ج ۲۷، ص ۶۳؛ به نقل از سفینه النجاة، منتخب التواریخ کرمانی، بحار الانوار.

۲. نوائب الدهور، ج ۳، ص ۷۳؛ نقل از روضه کافی، ج ۳، ص ۱۱۷؛ بشارة الاسلام، باب ۷، ص ۱۳۲.

می‌شود؛ هم‌چنان‌که مار در وقت به‌سوراخ‌رفتن، خود را جمع می‌کند.

پس علم در شهری ظاهر می‌گردد که به آن قم می‌گویند و آن‌جا معدن علم و فضل می‌گردد؛ به‌نحوی که دیگر مستضعف در دین، در زمین پیدا نمی‌شود، و حتی مخدّرات (زن‌ها) نیز دانا می‌شوند. این‌ها همه در نزدیکی ظهور امام قائم علیه السلام اتفاق می‌افتد.^۱

۱۲. به زودی زمانی بیاید که شهر قم و اهل آن بر سایر شهرها حجّت باشند و آن، در زمان غیبت قائم ما، تا دوران ظهور او خواهد بود.^۲

۱۳. امام حسن عسکری علیه السلام فرمودند: جبرئیل علیه السلام در شب معراج به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: این‌جا (در زمین قم) شهری بنا خواهد شد و بندگان مؤمن خداوند در آن جمع خواهند گشت؛ در حالی که امیدوار به حضرت محمد صلی الله علیه و آله و شفاعت وی در قیامت هستند و بر ایشان اندوه، غم و سختی‌ها وارد می‌گردد. راوی از آن حضرت پرسید: پس چه وقت آنان - اهل قم - انتظار فرج را خواهند داشت؟ آن حضرت علیه السلام فرمودند: هرگاه که آب به روی زمین (قم) ظاهر گردد.^۳

۱۴. سید بن طاووس از حدیفه این چنین روایت می‌کند: نزدیک

۱. منتخب الاثر، ص ۵۴۹؛ بحار، ج ۶۰ ص ۲۱۳؛ معجم احادیث امام المهدي، ج ۳، ص ۴۷۴.

۲. منتخب الاثر، ص ۳۲۷؛ بحار، ج ۶۰ ص ۲۱۲؛ معجم احادیث امام المهدي، ج ۳، ص ۴۷۴.

۳. اختصاص، ص ۱۰۲؛ بحار الانوار، ج ۱۸، ص ۳۱۱.

شده است که عجم - غیر عرب - جلوگیری کند که برای اهل عراق درهم و قفیزی - پیمانہ - نیاید و همین طور روم جلوگیری کند که برای اهل شام درهم و قفیزی وارد نشود.^۱

۱۵. سید بن طاووس در کتاب الملاحم و الفتن خود از عمران بن سلیم در روایتی دیگر می گوید: نزدیک شده است که بنی حفصه یعنی ترک‌ها بر کشور عراق خروج کنند و هر سفیدوسپاهی را مقهور کنند و دنیا برای آن‌ها مانند تداوم آن برای فرعون ادامه خواهد داشت، تا آن موقعی که جلوگیری و امتناع و تکبر و ظلم نمایند. آن‌گاه خداوند باران را از آن‌ها منع خواهد کرد و انتقام برخی را از برخی دیگر به سبب عدم رعایت و کشتار آن‌ها خواهد کشید.^۲

۱۶. سید بن طاووس از اسناد خود روایت می کند که: - در آخر الزمان - در بغداد زمین فرو رفته، و باران و زلزله می آید و آن (بغداد) در خراب شدن، از سریع ترین زمین‌ها می باشد.^۳

۱۷. ناظم الإسلام کرمانی در صفحه‌ی ۱۱۳ از علائم ظهور خود نقل می کند که یکی از علامات ظهور امام زمان علیه السلام خروج سید حسنی است که وی از طالقان و دیلم ایران خروج می کند.

همچنین وی نقل می کند که آن‌طور که از اخبار بر می آید این سید به خود دعوت نمی کند؛ اما همانند یک پادشاه رفتار می کند و خروج

۱. الملاحم و الفتن، بخش دوم، باب ۵۷، ص ۱۲۶.

۲. همان، باب ۴۵، ص ۱۱۹.

۳. الملاحم، بخش چهارم، فصل ۲۵، ص ۱۹۶.

آن در وقتی خواهد بود که ایران پادشاهی نداشته و جمهوری گردد و یا (به صورت) هرج و مرج و ملوک الطوائفی در بیاید.^۱

۱۸. اعثم کوفی در کتاب خود از مولایمان امیرالمؤمنین علیه السلام چنین روایت می‌کند که آن حضرت فرمودند: به‌به از طالقان! برای خداوند در آن جا گنج‌هایی می‌باشد؛ اما از طلا و نقره نیست، بلکه آن گنج‌ها مردان مؤمنی می‌باشند که خداوند را به خوبی شناخته‌اند. آنان در آخر الزمان از یاران حضرت مهدی علیه السلام خواهند بود.^۲

۱۹. در روایت آمده است که در آن زمان امت‌های مخالف - مخالف اسلام - هم‌دیگر را فراخوانده و با یک‌دیگر متحد می‌شوند و آن‌گاه همانند حمله و هجوم آوردن جمعی (بر غذا) که در حال خوردن - غذا - از یک کاسه هستند، بر مسلمین حمله خواهند کرد.^۳

۱. یاتی علی الناس، ج ۱، ص ۱۰۲؛ منتخب التواریخ، ناظم الاسلام کرمانی، ص ۱۱۳.

۲. مهدی منتظر، ص ۳۳۷؛ معجم احادیث امام مهدی علیه السلام، ج ۳، ص ۸۲، بحار، ج ۵۱، ص ۸۷.

۳. مهدی منتظر، ص ۱۶۷.

چگونگی فصول و نزولات جوئی

۱. پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: در آخر الزمان خداوند ایشان را - به خاطر اعمالشان - از بارش باران در وقت خود محروم می‌کند و باران را در غیر وقت - طبیعی - خود فرو می‌فرستد.^۱

۲. همانا بر مردم زمانی خواهد آمد که در آن زمان، از آسمان باران می‌بارد؛ اما از زمین گیاهی نمی‌روید. همچنین آن حضرت فرمودند: از علامات ساعت (ظهور) آن است که باران گرم می‌بارد.^۲

۳. ساعت ظهور برپا نمی‌شود تا آن که بر مردم بارانی ببارد که خانه‌های گلی، نگاه دارنده آن‌ها - از باران - نباشد و جز با خانه‌های مویی (چادری) نمی‌توانند خود را (از آن باران) حفظ و نگهداری کنند.

[شاید اشاره به باران‌های سیل‌آسایی باشد که با جاری کردن سیل، مردم را مجبور به زندگی در چادرها در اطراف شهرها می‌کند.] همچنین فرمودند: پیش از ظهور سال‌هایی است که آسمان از بارش خودداری می‌کند.^۳

۴. پیش از خروج دجال که - از علایم ظهور می‌باشد - سه سال خواهد بود. سال اول، آسمان ثلث باران خود را منع خواهد نمود. سال دوم، دو ثلث و سال سوم، تمام باران خود را منع می‌نماید؛ تا

۱. نواب الدهور، ج ۱، ص ۲۰۶؛ به نقل از جامع الخبار.

۲. الزام الناصب، ج ۲، ص ۱۳۷؛ کنز العمال، ج ۱۴، ح ۳۸۵۷۰، ص ۲۴۳.

۳. کنز العمال، ج ۱۴، ح ۳۸۵۹۳ و ص ۲۳۰، ح ۳۸۵۱۷.

- این که هیچ حیوانی از بهایم نمی‌ماند مگر این که هلاک می‌گردد.^۱
۵. از ابن مسعود روایت شده که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: در آن زمان، در زمستان باران نمی‌بارد و زمستان مانند تابستان، گرم می‌باشد.^۲
۶. حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام فرمودند: در آن زمان، در فصلی که باید باران بیارد و هوا سرد شود، همانند فصل تابستان باران نمی‌بارد و هوا سرد نمی‌شود.^۳
۷. امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند: در آخر الزمان خواهی دید که آیات و نشانه‌های آسمانی که علامت عذاب است ظاهر می‌شود؛ اما احدی نمی‌ترسد و فزع نمی‌کند.^۴
۸. وقتی زمان قیام امام قائم علیه السلام ما برسد، ماه جمادی‌الثانی و ده روز از ماه رجب - مجموعاً چهل روز بارانی - بر مردم می‌بارد که خلائق مانند آن را ندیده باشند. پس خداوند به واسطه‌ی آن گوشت‌های مؤمنین را در قبورشان می‌رویاند. مثل این که نگاه می‌کنم - و آن‌ها را می‌بینم که - از طرف جهینه می‌آیند و خاک را از موهای خود می‌تکانند.^۵

۱. الزام الناصب، ج ۲، ص ۱۳۴؛ عقد الدرر، ص ۲۶۳.

۲. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۱۹۵؛ به نقل از مجمع الزوائد، ص ۳۱۳.

۳. همان، ج ۲، ص ۳۰۵؛ به نقل از نهج البلاغه.

۴. همان، ج ۲، ص ۷۴؛ روضه کافی، ج ۳، ص ۱۱۸.

۵. یاتی علی الناس، ج ۱، ص ۱۰۴ و ۱۰۵؛ ارشاد مفید، ص ۳۶۳.

وضعیت طبیعت، مزارع و محصولات

۱. پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: در آخر الزمان، میوه‌ها کم می‌گردد.^۱
 ۲. در آخر الزمان، زراعت فاسد می‌شود.^۲
 ۳. ساعت - ظهور - برپا نمی‌شود مگر وقتی که کوه‌ها از جای خود حرکت کنند و شما امور بزرگی را مشاهده نمایید که قبلاً ندیده بودید.^۳ (شاید پدیده‌هایی هم چون رانش زمین مدّ نظر بوده است!)
 ۴. از علایم آخر الزمان و ظهور مهدی صاحب الزمان ﷺ مسلط شدن کفار بر پنج شهر سیحون، جیحون، فرات، نیل و دجله می‌باشد.^۴
 ۵. در آن زمان اشجار (درختان) زیاد شده؛ اما میوه‌ها کم می‌گردد. (شاید اشاره‌ی آن حضرت به پارک‌های جنگلی در شهرها باشد که اکثراً بدون میوه می‌باشند. والله العالم)^۵
 ۶. ساعت - ظهور - برپا نخواهد شد تا این که بادهایی ظاهر گردد که مردم را در دریا می‌اندازد.^۶
- امروزه شاهد گردبادهای مهیب و سهمگینی (مثل کاترینا،

۱. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۲۳۸.

۲. همان، ج ۲، ص ۵۵؛ به نقل از عجائب الاخبار.

۳. کنز العمال، ج ۱۴، ح ۳۸۵۷۱، ص ۲۴۳.

۴. الزام الناصب، ج ۲، ص ۱۲۵. سیحون و جیحون رودهایی در نواحی ازبکستان و ترکمنستان از شوروی سابق می‌باشد که به دریاچه آرال می‌ریزد.

۵. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۲۱۴.

۶. همان، ج ۱، ص ۲۱۴.

سونامی، آفا و...) خصوصاً در نواحی کارائیب و فلوریدا هستیم که قادر است علاوه بر انسان‌ها، وسایل بزرگ و حجیم را به طرف دریا پرتاب نماید.

۷. در آخر الزمان، هوا تاریک می‌شود و آب خشک گردیده و در زمین فرو می‌رود و افق خورشید غبار آلود می‌گردد.^۱

(شاید منظور آلودگی هوا در زمان کنونی ما باشد، والله العالم.)

۸. امام زمان علیه السلام بعد از غیبت خود، هم‌زمان با طلوع ستاره‌ای قرمز ظهور می‌نماید.^۲

۹. مولایمان حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام در توصیف آخر الزمان فرمودند: - آن زمان هنگامی است که - جنگل‌ها خشک می‌شود و شکارچیان همه را به وحشت می‌اندازند و اضطراب، نفرت و مهاجرت زیاد می‌گردد...^۳

۱۰. امام محمد باقر علیه السلام از جد بزرگوارشان رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم روایت می‌کند که فرمودند:

وقتی که زنا ظاهر شود، مرگ زیاد خواهد شد و وقتی که کم‌فروشی نمایند، خداوند آن‌ها را به کمی اموال و گرانی مبتلا خواهد نمود و وقتی که زکات پرداخت نشود، زمین برکات خویش را از قبیل زراعت و میوه و معادن - از ایشان - منع می‌نماید و هرگاه

۱. همان، ج ۱، ص ۲۹۳.

۲. غیبت نعمانی، باب ۱۰، ح ۴، ص ۱۴۷.

۳. الزام الناصب، ص ۱۹۴، ۲۰۴، ۲۰۹، ۲۱۳.

در احکام خداوند جور نمایند، بر ظلم و عدوان کمک خواهد شد و هرگاه عهد و پیمان الهی را بشکنند، خداوند دشمنان را بر ایشان مسلط می‌گرداند و هرگاه قطع رحم نمایند، مال‌ها در دست اشرار قرار داده می‌شود و هرگاه امر به معروف و نهی از منکر نکرده و خوبان از اهل بیت من‌را پیروی نکنند؛ پس خداوند بدان آن‌ها را بر ایشان مسلط می‌نماید. در آن هنگام خوبان ایشان دعا می‌کنند؛ اما مستجاب نخواهد شد.^۱

۱۱. امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند: به درستی که قبل از آمدن امام قائم علیه السلام، همانا سالی خواهد بود که در آن باران زیاد می‌بارد (به طوری که) خرما در درخت آن فاسد می‌شود. پس در آن شک نکنید.^۲

۱۲. مولایمان امام رضا علیه السلام فرمودند: قبل از ظهور امام زمان علیه السلام «بیوح» می‌باشد. راوی این حدیث می‌گوید: من در ابتدای امر منظور آن بزرگوار را نفهمیدم. تا این که در مراسم حج از یک اعرابی شنیدم که می‌گفت: امروز روز بیوح است. از وی پرسیدم بیوح چیست؟ پاسخ داد: روزی است که خیلی گرم باشد. (قبل از ظهور آن حضرت احتمالاً سال‌های خیلی گرمی در پیش خواهد بود).^۳

۱۳. در روایت آمده است که: در آن زمان باران‌ها در غیر وقت طبیعی می‌بارد و باران‌ها زیاد بوده؛ اما گیاهان کم می‌باشد.^۴

۱. سفینه البحار، ج ۲، ص ۶۳۰؛ زبدة الاحادیث، شیخ عباس قمی.

۲. نوائب الدهور، ج ۳، ص ۱۰؛ به نقل از غیبت شیخ طوسی.

۳. غیبت نعمانی، باب ۱۴، روایت ۴۴، ص ۳۸۱.

۴. مهدی منتظر، ص ۱۶۷؛ الزام الناصب، ج ۲، ص ۱۲۵.

کیفیت ماه‌های قمری

۱. رسول خدا ﷺ فرمودند: از علائم قیامت بلند شدن ماه‌هاست.^۱
(یعنی ماه شب اول مثل ماه شب دوم می‌باشد.)
۲. از نشانه‌های نزدیکی ساعت ظهور آن است که به خاطر بزرگی و روشنی که در ساعت طلوع هلال ماه در آن دیده می‌شود، گفته می‌شود که این ماه شب دوم است.^۲
۳. ابن مسعود از پیامبر اکرم ﷺ روایت کرده که فرمودند: موقعی که صیحه و صدایی در ماه رمضان به وجود آمد، در ماه شوال جنگ و جدالی خواهد شد و قبیله‌ها در ماه ذی‌قعدة از بین می‌روند و در ماه ذی‌حجه و محرم خون‌ها ریخته می‌شود. هیهات! هیهات! چه محرمی که مردم در آن کشته می‌شوند.^۳
۴. حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند: در آن زمان ماه، گاهی در افق بلند دیده می‌شود؛ به نحوی که ماه شب اول، همانند ماه شب دوم دیده می‌شود و گاهی نیز - ماه - پنهان می‌گردد، به طوری که دیده نمی‌شود تا این که، در اول ماه رمضان روزه خورده می‌شود و آخر ماه رمضان عید واقع می‌گردد و روزه گرفته نمی‌شود.^۴
۵. در پیشاپیش قیام قائم علیه السلام سال‌هایی فریبنده وجود خواهد

۱. الملاحم و الفتن، بخش سوم، باب ۱۰، ص ۱۵۱.

۲. کنز العمال، ج ۱۴، ص ۲۲۰، ح ۳۸۴۷۵.

۳. الملاحم و الفتن، بخش دوم، باب ۷۴، ص ۱۳۴.

۴. نواب الدهور، ج ۲، ص ۲۲۵ - ۲۲۶؛ به نقل از بحار الانوار، ج ۲۰.

داشت که در آن سال‌ها راست‌گو تکذیب و دروغ‌گو تصدیق می‌گردد و فرد مکار، مقرّب و مردمان پست و غیر قابل اعتنا در امر مردم دخالت کرده سخنرانی می‌کنند.^۱

۶. خلیل اسدی به نقل از امام باقر علیه السلام روایت می‌کند که آن حضرت فرمودند: در آن زمان - قبل از ظهور امام قائم علیه السلام - خورشید در نیمه‌ی رمضان و ماه در آخر رمضان خواهند گرفت.

شخصی عرضه داشت: یابن رسول الله؛ به طور معمول - خورشید در آخر ماه قمری و ماه، در نیمه‌ی ماه قمری - که هلال آن کامل شده است - خواهند گرفت.

مولای مان حضرت باقر علیه السلام فرمودند: می‌دانم تو چه می‌گویی؛ اما این دو نشانه از هنگام هبوط حضرت آدم علیه السلام پدید نیامده‌اند؛ ولی قبل از ظهور قائم علیه السلام ما پدیدار می‌گردند.^۲

۷. ورد بن اسدی از امام باقر علیه السلام روایت می‌کند که فرمودند: پنج روز قبل از ظهور امام عصر علیه السلام ماه گرفتگی خواهد بود و پانزده روز قبل از آن خورشید گرفتگی خواهد شد و این‌ها در ماه رمضان اتفاق می‌افتند. پس آن هنگام است که محاسبات منجمین برهم خواهد ریخت.^۳

۸. در چند حدیث از معصومین علیهم السلام وارد شده است که خروج سفیانی - یکی از علایم حتمی ظهور - در ماه رجب خواهد بود.^۴

۱. بحار الأنوار، ج ۵۲، ص ۲۴۵؛ الزام الناصب، ج ۱، ص ۶۹

۲. مکیال المکارم، ج ۲، ص ۲۶۸.

۳. همان، غیبت نعمانی، باب سفیانی، ص ۱۴۵.

۴. غیبت نعمانی، باب ۱۸، روایت ۱، ص ۴۱۶.

کیفیت اوقات، عمر و زمان‌ها

۱. پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: مردم در آخر الزمان، دیر وقت می‌خوابند و در خوابیدن صبح‌ها زیاده‌روی می‌کنند.^۱
۲. در آن زمان سال مانند ماه، ماه مانند هفته، هفته مانند روز، روز مانند ساعت و ساعت مانند سوختن سعف^۲ می‌گذرد.^۳
۳. پیامبر اکرم ﷺ پیرامون معنای «یتقارب الزمان» - که از خصوصیات آخر الزمان است - فرمودند: آن وقت، همان وقت کم شدن عمرها و کوتاه‌شدن روزها می‌باشد.^۴
۴. در آخر الزمان هیچ سالی نیست مگر آن که سال بعد از آن، شرتر و بدتر از آن است و در حدیث دیگری فرمودند: هیچ سالی نیست مگر این که خیر و خوبی کم می‌شود و شرّ و بدی زیاد می‌گردد.^۵
۵. یکی از علامت‌های ظهور آن است که عمر بشر کم می‌شود.^۶ امروزه علیرغم پیشرفت چشم‌گیر علم بهداشت و پزشکی، متأسفانه میزان عمر طبیعی بشر نسبت به دوران‌های گذشته کاهش قابل توجهی یافته است. عواملی همانند تصادفات، سگته‌های قلبی

۱. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۱۸۸؛ به نقل از بحار الانوار، ج ۱۷، ص ۲۹.

۲. «سعف» یعنی شاخه‌ی خشک و بی‌برگ از درخت خرما.

۳ و ۴. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۲۱۷؛ به نقل از مختصره تذکره، باب ظهور الفتن، ص ۱۹۹.

۵. الزام الناصب، ج ۲، ص ۱۸۴؛ کنز العمال، ج ۱۴، ح ۳۸۶۲۲، ص ۲۵۳.

۶. کنز العمال، ج ۱۴، ص ۲۴۴.

و مغزی، بروز انواع سرطان‌ها و برخی بیماری‌های عفونی غیر قابل علاج که همه و همه، ارمغان تکنولوژی بشری می‌باشد از دلایل اصلی مرگ در زمان حاضر به حساب می‌آیند.

۶. حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند: در آخرالزمان برکت، از سال و ماه و روز و هفته و ساعت برداشته می‌شود. هر سال به قدر یک ماه، هر ماه به قدر یک هفته، هر هفته به اندازه‌ی یک روز و هر روز به قدر یک ساعت می‌گذرد و در آن زمان سختی‌ها بسیار شده و عمرها کوتاه می‌گردد.^۱

۷. امام صادق علیه السلام به نقل از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: زود باشد بر مردم، زمانی بیاید که جز با ستم‌گری و کشتن و زور به حکومت نمی‌رسند و جز به وسیله‌ی غصب مال مردم و بخل، به توانگری نمی‌رسند و جز با بیرون رفتن از دین و پیروی از هواهای نفس به دوستی یکدیگر نمی‌رسند.

پس هر کس چنین زمانی را درک کند و در آن زمان به فقر صبر نماید؛ در حالی که بر توانگری و تحصیل ثروت قادر باشد و بر دشمنی مردم صبر نماید؛ در حالی که می‌تواند آنان را دوست خود نماید و بر خواری صبر کند؛ با این‌که می‌تواند عزیز باشد. در این صورت خداوند ثواب پنجاه صدیقی که مرا تصدیق کرده‌اند را به او عنایت می‌نماید.^۲

۱. نوائب الدهور، ج ۲، ص ۴۹؛ به نقل از عجائب الاخبار.

۲. اصول کافی، ج ۳، ص ۱۴۷، (باب صبر) ترجمه آیت‌الله کمره‌ای.

۸ در روایت آمده است که در آن زمان عافیت، ده جزء می باشد.
نه جزء آن در کناره گیری از مردم و یک جزء آن در سکوت
می باشد.^۱

۱. بحار الانوار، ج ۷۱، ص ۲۷۹؛ خصال، شیخ صدوق، ج ۲، ص ۵۴.

فتنه‌های آن دوران

۱. معقل بن یسار از پیامبر گرامی اسلام ﷺ روایت کرده است که ایشان فرمودند: بعد از من به زودی زمان جور فرامی‌رسد. ستمی ظاهر نمی‌شود، مگر آن که عدالتی از بین برود. به گونه‌ای که مردمی که در آن زمان متولد می‌شوند، غیر از ظلم و ستم چیزی را نشناخته و به غیر از جور و ستم عمل نخواهند کرد.^۱

۲. و دیدی که در آن زمان در هر سال بدعت و شرّی تازه پیدا می‌شود؛ بیش از آن چه که قبل از آن بوده است.^۲

۳. پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: پس از خود بابت سه چیز، از امت خود هراسانم:

الف) گمراهی بعد از معرفت.

ب) فتنه‌های گمراه کننده.

ج) شکم‌پرستی و شهوت‌رانی.^۳

۴. حضرت امیرالمؤمنین علیؑ فرمودند: بهترین مردم در میان فتنه کسی است که در خانه‌ی خود مخفی باشد و با کسی رفت‌وآمد نداشته باشد.^۴

۱. الملاحم والفتن، بخش سوم، باب ۱۵، ص ۱۵۳.

۲. الملاحم طاوویی، ص ۴۲، ج ۵؛ نقل از بحارالانوار، ج ۱۳، ص ۱۶۸ و روضه کافی، ص ۳۶؛ الزام الناصب، ص ۱۸۲.

۳. مهدی منتظر، ص ۱۶۴؛ امالی مفید، ص ۱۱۱؛ بحار، ج ۱۰، ص ۳۶۸.

۴. الزام الناصب، ص ۱۹۲.

۵. امام محمد باقر علیه السلام فرمودند: به ناچار فتنه‌ای خواهد آمد که در آن هر دوست و رفیقی سقوط می‌کند و از چشم می‌افتد و یا این که خطا می‌کند؛ حتی کسانی که از روی زیرکی یک مو را به دو قسمت تقسیم می‌کنند، به اشتباه می‌افتند و از صواب برکنار می‌شوند؛ به طوری که جز ما و شیعیان ما کسی باقی نمی‌ماند. (یعنی جز ما و شیعیان ما، همه در فتنه گرفتار می‌شوند).^۱

۶. امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند: در آخر الزمان خواهی دید که دل‌های مردم سخت می‌شود و اشک چشم‌های ایشان خشک شده و یاد کردن خدا بر ایشان سنگین می‌شود و خواهی دید که مردم به هر طرفی که غلبه با آن است، متمایل می‌شوند.^۲

۷. امام هشتم حضرت علی بن موسی الرضا علیه السلام فرمودند: وقتی که فتنه‌ها در همه‌ی شهرها عموماً پدید آید، بر شما باد ساکن شدن در قم و اطراف و جوانب آن؛ چرا که بلا از آن جا برداشته شده است.^۳

۸. امام رئوف حضرت رضا علیه السلام از معمر بن خلاد پرسیدند: فتنه چیست؟

معمر عرض کرد: فدایت شوم؛ فتنه در نزد ما، فتنه در دین است. آن حضرت علیه السلام فرمودند: (مردم) امتحان می‌شوند، چنان که طلا

۱. غیبت نعمانی، باب ۱۲، ح سوم، ص ۲۸۹.

۲. نوائب، ج ۳، ص ۷۳؛ روضه کافی، ص ۳۱.

۳. نوائب، ج ۳، ص ۳۱۹؛ از کتاب السماء و العالم، ص ۳۳۹.

را امتحان می‌کنید و خالص شوند چنان‌که طلا خالص می‌گردد.^۱

۹. امام هادی علیه السلام فرمودند: در آخر الزمان مردمان متحیر و سرگردان می‌شوند؛ نه مسلمانند و نه مسیحی. (کنایه از شدت ابتلا و بی‌پروایی اهل آن زمان است).^۲

۱۰. شیخ طوسی از عمّار بن یاسر روایت می‌کند که وی گفت: دعوت و قیام اهل بیت پیغمبر صلی الله علیه و آله در آخر الزمان خواهد بود. پس تا آن هنگام ملازم زمین باشید و خود را از حرکت دادن و ورود در فتنه‌ها بازدارید.^۳

۱. غیبت نعمانی، باب ۱۲، ح ۳، ص ۲۸۹.

۲. نوائب، ج ۳، ص ۳۲۹؛ از کتاب دلائل براهین الفرقان، شیخ مرندی، ص ۸.

۳. نوائب، ج ۲، ص ۴۰۶؛ از غیبت، شیخ طوسی، ص ۲۸۴.

بدعت‌ها

۱. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در توصیف آخرالزمان فرمودند: در آخرالزمان خواهید دید که در هر سال بدعت و شرّی تازه پیدا می‌شود؛ بیش‌تر از آنچه که بوده است^۱ و خواهی دید که با شراب، امراض را مداوا می‌نمایند و برای مریض از آن تعریف می‌کنند و از شراب شفا طلب می‌کنند و خواهید دید که برای اذان گفتن و نماز خواندن مزد می‌گیرند.^۲

۲. ساعت ظهور فرا نمی‌رسد تا آن‌که بت‌ها پرستش و منصوب گردد.^۳

۳. مولای‌مان امام حسن عسکری علیه السلام فرمودند: ای ابوهایشم؛ زود است بر مردم زمانی بیاید که در آن صورت‌های آنان باز و خندان بوده؛ اما قلب‌های آنان تاریک و گرفته است. سنّت در بین آن‌ها بدعت بوده و بدعت در میان آن‌ها سنّت می‌باشد. مؤمن میان آن‌ها پست و فاسق در نزد آنان باوقار است.

فرمان‌روایان آنان ستم‌گر و دانشمندان آن‌ها به درِ خانه‌ی ظالمین می‌روند و ثروتمندان آن‌ها توشه‌ی فقرا را می‌دزدند. (کنایه از این‌که زکات نمی‌دهند.)

خردسالان آنان از سال‌مندان جلوتر می‌روند. جاهل در نزد آن‌ها

۱. روضه کافی، ص ۳۱؛ بحار الانوار، ج ۱۳، ص ۱۶۸.

۲. روضه کافی، ص ۳۱؛ الزام الناصب، ص ۱۸۲.

۳. الزام الناصب، ج ۲، ص ۱۸۸.

چیزفهم و هر صاحب حيله در نظر آنان فقيه مى باشد. آدم حقيقت دار را از آدم غلّ و غش دار تميز نمى دهند و گوسفند صفت را از گرگ صفت نمى شناسند.

دانشمندان آنها بدترين خلق خداوند بر روى زمين هستند؛ چرا که به سوي فلسفه و تصوّف (عرفان) ميل مى کنند. به خدا قسم که آنها منحرف از حق مى باشند. در محبّت مخالفين ما مبالغه و شيعيان و دوستان ما را گمراه مى کنند. پس اگر به منصب و مقامى رسيدند، از رشوه خوردن سير نمى شوند و اگر نرسيدند، خدا را از روى ریا پرستش مى کنند.

آگاه باش که آنها دزدان راه مؤمنين و دعوت کنندگان به سوي کيش و طريقه‌ي منکرين و بدعت گذاران در دين هستند. پس اگر کسی آنها را درک کرد، از آنها بترسد و دين خود را از آنها حفظ کند.

آن حضرت دوباره فرمودند: ای اباهاشم؛ اين مطلب را حديث کرد پدرم از پدرانش از جعفر بن محمد عليه السلام و آن از اسرار ما مى باشد. آن را کتمان کن، مگر از اهلس.^۱

۱. الملاحم طاوویی، ح ۲۸، ص ۶۳؛ به نقل از سفينة النجاة سيد مرتضى.

حوادث، بلایا و بیماری‌ها در آن زمان

۱. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: اعمال زشت و فواحش در قومی ظاهر نمی‌گردد؛ مگر این‌که در آن قوم، طاعون و بیماری‌هایی آشکار می‌گردد که در گذشتگان آنها نبوده است.^۱
۲. امیرالمؤمنین حضرت علی علیه السلام فرمودند: در آن سال که امام قائم علیه السلام ظهور می‌نماید، در شام زلزله‌ای خواهد آمد که در آن صد هزار نفر هلاک می‌گردند. خداوند آن را بر مؤمنین رحمت و از برای کافرین مایه‌ی عذاب قرار خواهد داد و آن حادثه بعد از ورود پرچم‌های زرد مصر اتفاق می‌افتد.^۲
۳. امام محمد باقر علیه السلام فرمودند: قائم علیه السلام قیام نمی‌کند مگر در حال وحشتی عمومی و زلزله و گرفتاری و بلایی که مردمان را فرا می‌گیرد و پیش از این وقایع، طاعون شیوع پیدا می‌کند.^۳
۴. مولایمان حضرت موسی بن جعفر علیه السلام فرمودند: بروز بواسیر و مرگ‌های ناگهانی و جذام، از علامت‌های نزدیک بودن ساعت (ظهور) خواهد بود.^۴
۵. در روایات آمده است که در آخر الزمان، باران‌ها در غیر وقت طبیعی خود می‌بارد. همچنین (در آن زمان) ابرهای عذاب به

۱. وسائل الشیعه، ج ۱۶، ص ۲۷۳؛ اصول کافی، ج ۲، ص ۲۷۷.

۲. عقد الدرر، ص ۵۳؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۲۱۶.

۳. غیبت نعمانی، باب ۱۴، ح ۱۳، ص ۳۵۹.

۴. الزام الناصب، ج ۲، ص ۱۲۵؛ بحار، ج ۵۲، ص ۲۶۹.

حرکت در آمده و باران‌های شدید و تند و سیل خیز، بارش خواهند کرد.^۱

بر اساس تحقیقات اخیر دانشمندان، امروزه میزان بارندگی و سایر نزولات جوّی، در مکان‌های زندگی بشر در مقایسه با صدسال گذشته به نسبت یک‌دهم کاهش یافته است.

این در حالی است که امروزه میزان حوادث و خسارات ناشی از سیل و بلایای طبیعی، نسبت به صد سال گذشته به میزان ده برابر افزایش یافته است.

۱. مهدی منتظر، ص ۱۶۷؛ الزام الناصب، ج ۲، ص ۱۲۵.

جنگ‌ها در آخرالزمان

۱. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند: برای خروج امام قائم علیه السلام ده علامت خواهد بود: اولین آن‌ها ستاره‌ی دنباله‌داری می‌باشد که به مدار زمین نزدیک است و پشت سر آن، هرج و مرج و کشتار خواهد بود.^۱

خبر ظهور ستاره‌ی دنباله‌داری که هر ۲۰۰۰ سال، یک مرتبه ظهور می‌کند در رسانه‌ها چنین درج گردید:

یک پدیده‌ی جالب در آسمان، توجّه جهان‌گردان را به خود جلب کرده است. این پدیده، ظهور یک ستاره‌ی بسیار درخشان در آسمان می‌باشد که ۲۰۰۰ سال پیش هنگام ظهور حضرت مسیح علیه السلام نیز در آسمان دیده شده بود. این ستاره در واقع ترکیب نور دو ستاره‌ی مشتری و زهره است که به گفته‌ی ستاره‌شناسان، هر ۲۰۰۰ سال یک بار در امتداد هم قرار می‌گیرند و یک ستاره‌ی پرنور و درخشان را تشکیل می‌دهند.^۲

۲. از (علامات) نزدیک شدن ساعت ظهور، هلاک شدن عرب (ها) خواهد بود.^۳

۳. حدیفة بن یمان از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل می‌کند که فرمودند: از علامات - ظهور - دودی است که مشرق و مغرب را می‌پوشاند و چهل روز در زمین باقی می‌ماند. مؤمن در اثر آن به چیزی شبیه

۱. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۲۸۹؛ الملاحم والفتن، بخش دوم، باب ۵۸، ص ۱۲۶.

۲. روزنامه همشهری، مورخ ۷۷/۱۲/۸.

۳. کنز العمال، ج ۱۴، ح ۳۸۴۷۱، ص ۲۲۰.

«زکام» مبتلا می‌گردد؛ اما فرد کافر با تمام وجودش مبتلا و گرفتار آن دود خواهد گردید.^۱

۴. حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام فرمودند: (نزدیک به زمان ظهور امام قائم علیه السلام) دو نوع مرگ وجود دارد: یکی مرگ سرخ و دیگری مرگ سفید و ملخ‌هایی که به رنگ خون بوده و گاه و بی‌گاه آشکار می‌شوند. اما مرگ سرخ یعنی شمشیر و مرگ سفید همان طاعون می‌باشد.^۲

۵. امام محمد باقر علیه السلام فرمودند: اهل شرق و غرب با هم اختلاف پیدا می‌کنند. همچنین اهل قبله نیز با هم اختلاف پیدا می‌کنند و مردم با وحشت و ترس طاقت‌فرسایی روبرو خواهند شد و در همان حال به سر برده تا زمانی که منادی از آسمان ندا سر دهد. پس آن زمان که بانگ زد، پس کوچ کنید! کوچ.^۳

۶. عبدالله بن سنان از امام باقر علیه السلام روایت می‌کند که فرمودند: مردم را چنان مرگ و کشتاری فرامی‌گیرد که به حرم (مکه) پناه می‌جویند.^۴

۷. امام صادق علیه السلام فرمودند: اندکی پیش از قیام امام قائم علیه السلام در چند شب، آتش بزرگی از جانب مغرب در آسمان سر می‌کشد.^۵

۱. نوائب الدهور، ج ۱، ص ۲۱۱؛ به نقل از مختصر تذکره قرطبی، ص ۲۵۰.

۲. ارشاد مفید، ص ۴۰۵؛ غیبت، ص ۲۷۷؛ غیبت نعمانی، باب ۱۴، ح ۶۱، ص ۳۸۸.

۳. بحار الأنوار، ج ۵۲، ص ۲۳۵.

۴. غیبت نعمانی، باب ۱۴، ح ۳۵، ص ۳۷۶.

۵. همان، باب ۱۴، ح ۳۷، ص ۳۷۶.

۸. امام صادق علیه السلام فرمودند: ناگزیر قبل از قیام امام قائم علیه السلام مردم از گرسنگی رنج می‌برند و در اثر کشتار، ترس و وحشتی سخت آنان را فرامی‌گیرد.^۱

۹. قبل از آمدن امام قائم علیه السلام دو نوع مرگ می‌باشد: مرگ سرخ و مرگ سفید؛ تا این‌که از هر هفت نفر آنها، پنج نفرشان از بین می‌روند. مرگ سرخ، شمشیر و مرگ سفید طاعون می‌باشد.^۲

۱۰. ابوبصیر از امام صادق علیه السلام نقل می‌کند که فرمودند: این امر (ظهور امام قائم علیه السلام) نخواهد بود؛ تا این‌که دوسوم مردم از بین می‌روند. سؤال کردیم وقتی دوسوم مردم از بین رفتند؛ پس چه کسی باقی می‌ماند؟ آن حضرت فرمودند: آیا دوست ندارید جزو یک سوم باقی مانده باشید؟^۳

۱۱. مفضل بن عمر می‌گوید: در حضور امام صادق علیه السلام از امام قائم علیه السلام یاد شد. به آن حضرت عرض کردم: من امیدوارم که کار و امر او (حضرت مهدی علیه السلام) به آسانی صورت پذیرد. پس از آن حضرت شنیدم که فرمودند: آن امر واقع نخواهد شد تا آن‌که (شداید و مشکلات به پایه‌ای برسد که) لخته‌های خون و عرق را (از پیشانی) بزدايید.^۴

۱. بحار، ج ۵۲، ص ۲۲۹.

۲. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۲۰۷؛ منتخب الاثر، ص ۵۴۶.

۳. عصر ظهور، ص ۲۱۱؛ بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۲۳۵.

۴. غیبت نعمانی، باب ۱۵، ص ۳۹۹.

۱۲. امام رضا علیه السلام فرمودند: در پیشاپیش این امر (ظهور

امام قائم علیه السلام) قتلی دائمی خواهد بود که سستی نخواهد داشت.^۱

۱. مهدی منتظر، ص ۲۳۲؛ بحار، ج ۵۲، ص ۱۸۲؛ معجم الاحادیث الامام المهدی علیه السلام، ج ۴، ص

تقسیم‌بندی مردم آخرالزمان از دیدگاه حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام

۱. امیرالمؤمنین حضرت علی علیه السلام فرمودند: شما هفت طبقه می‌شوید:

طبقه‌ی اوّل: در آن تقوی و پرهیزگاری زیاد می‌باشد؛ تا سال هفتادم هجری.

طبقه‌ی دوّم: اهل بذل و بخشش و مهربانی هستند؛ تا سال دویست و سی‌ام هجری.

طبقه‌ی سوّم: اهل پشت کردن و بریدن از همدیگر هستند؛ تا سال پانصد و پنجم هجری.

طبقه‌ی چهارم: اهل سگ‌صفتی و حسد بردن بر یکدیگر هستند؛ تا سال هفتصد هجری.

طبقه‌ی پنجم: اهل باد به بینی کردن و تکبر و بهتان می‌باشند؛ تا سال هشتصد و بیست هجری.

طبقه‌ی ششم: اهل خون‌ریزی و اضطراب و سگ‌صفتی با دشمنان و زمینه‌سازی ظهور اهل فسق هستند؛ تا سال نهصد و چهل هجری.

طبقه‌ی هفتم: اهل حيله‌ها و جنگ و فریب و خدعه و فسق‌ها و پشت کردن به هم‌دیگر و بریدن از یک‌دیگرند و کینه‌ی هم‌دیگر را در دل می‌گیرند و با اسباب بازی‌های بزرگ بازی می‌کنند.^۱

۱. نوائب‌الدهور، ج ۲، ص ۶۱ الزام‌الناصب، ج ۲، ص ۱۸۷.

(شاید اشاره به شهربازی‌های کنونی باشد، والله العالم).

۲. حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام در ذیل خطبه‌ی طولانی معروف به «خطبه‌ی البیان» در باب علائم ظهور امام قائم علیه السلام فرمودند: ... و در آن زمان در شهرها، حصارها و پایگاه‌هایی مخصوص برای نشستن - واقع شدن - یا بلند شدن، یا برای جلوگیری از «عظائم» یا همان چیزهای بزرگی که فرود می‌آید (نازلات) بنا می‌شود.

پس در چنین زمانی، اگر یکی از ایشان (مردم آخرالزمان) در شبانه‌روز خود نماز بگذارد؛ از برای نمازش چیزی - در پرونده‌ی اعمالش - نوشته نمی‌شود و از او پذیرفته نمی‌گردد؛ چرا که در حال نماز گزاردن فکر می‌کند و نیت او این است که چگونه در حق مردم ظلم کند و با مسلمانان حيله نماید.^۱

احتمالاً حدیث فوق اشاره به فرودگاه‌های امروزی دارد که مولایمان امیرالمؤمنین علیه السلام برپایی آنها را از علائم آخرالزمان برشمرده‌اند. والله العالم

۱. الزام الناصب، ج ۲، ص ۱۸۵.

حضرت مهدی ارواحنا فدا و آخر الزمان

۱. رسول اکرم ﷺ فرمودند: شمارا به مهدی عجل الله فرجه بشارت می‌دهم که در هنگام اختلاف و پراکندگی مردم، در میان آنها برانگیخته می‌شود.^۱

۲. مفضل بن عمر جعفی از امام صادق عجل الله فرجه روایت می‌کند که فرمودند: به خدا قسم (حضرت مهدی عجل الله فرجه) حتماً مدت زمانی از روزگار شما غایب خواهد شد و بدون تردید گمنام و پنهان خواهد گردید؛ تا آن جا که درباره‌اش بگویند: آیا او مرده است، از دنیا رفته یا در کدامین سرزمین گام نهاده، و بدون شک از دیدگان مؤمنان سیل اشک برای او (از درد هجران و شماتت دشمنان) سرازیر خواهد شد و در دوران غیبت او، همچون واژگون شدن کشتی در امواج کوه‌پیکر دریا، واژگون و زیر و رو خواهید شد و هیچ کس نجات نمی‌یابد؛ مگر کسی که خداوند از او پیمان گرفته باشد و ایمان را در دل او نقش نموده و با روحی از جانب خود تأییدش نماید.^۲

۳. ابو حمزه‌ی ثمالی از مولای مان امام محمد باقر عجل الله فرجه روایت می‌کند که فرمودند: همانا اگر صاحب این امر ظهور نماید از مردم همانند آنچه که رسول خدا ﷺ با آن روبرو شدند، بلکه بیش‌تر از آنها (اذیت و آزار) خواهد دید.^۳

۱. کشف الغمه، ج ۳، ص ۲۸۴.

۲. غیبت نعمانی، باب ۱۰، ج ۱۰، ص ۲۱۴.

۳. غیبت نعمانی، باب ۱۷، ج دوم، ص ۴۱۴.

(اشاره به بدتر بودن برخی از مردمان آخرالزمان نسبت به دوران جاهلیت قبل از اسلام.)

۴. مولایمان حضرت موسی بن جعفر علیه السلام فرمودند: امام مهدی علیه السلام خود، از دیده‌ها پنهان می‌گردد؛ اما یاد او از دل‌های مؤمنان پنهان نمی‌شود.^۱

۵. مولایمان امام حسن عسکری علیه السلام خطاب به حضرت مهدی علیه السلام فرمودند: و بدان که دل‌های پارسایان و صاحبان اخلاص به سوی تو پرمی‌کشد؛ همچنان که پرنده‌ای به سوی آشیانه پرمی‌کشد.^۲

۶. مولایمان امام زمان علیه السلام به شیخ مفید رحمه الله فرمودند: عامل دور ماندن شیعیان از ما، چیزی نیست جز اخبار ناخوشایند و غیر مترقبه‌ای که از آن‌ها به ما می‌رسد.^۳

۱. کمال الدین، ص ۳۶۸.

۲. همان، ص ۴۴۸.

۳. احتجاج، ج ۲، ص ۵۹۸؛ بحار الانوار، ج ۵۳، ص ۱۷۷.

علائم حتمی ظهور امام عصر عجل الله تعالی فرجه

۱. حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام فرمودند: هنگامی که منادی غیبی از آسمان ندا دهد که حق با آل محمد علیهم السلام می‌باشد؛ پس در آن هنگام یاد و نام مهدی علیه السلام بر زبان‌های مردم جاری می‌گردد و مردم، دوستی او را می‌نوشند. دیگر یادی از غیر او به میان نمی‌آید.^۱
۲. امام زین العابدین علیه السلام فرمودند: امر امام قائم علیه السلام و امر سفیانی از جانب خداوند حتمی می‌باشد و امام قائم علیه السلام ظهور نمی‌کند مگر پس از آمدن سفیانی.^۲
۳. ابوبصیر در ذیل روایتی از امام محمد باقر علیه السلام روایت می‌کند که فرمودند: خروج سفیانی، یمانی و خراسانی در یک سال و یک ماه با نظم و ترتیبی هم‌چون یک رشته که به بند کشیده شده (یعنی پشت سر هم) واقع خواهد شد... در میان پرچم‌ها، هیچ پرچمی مستقیم‌تر از پرچم یمانی نمی‌باشد و آن پرچم هدایت است؛ زیرا که مردم را به صاحب شما (یعنی امام زمان علیه السلام) دعوت می‌کند و زمانی که یمانی خروج می‌کند، خرید و فروش سلاح بر مردم و هر مسلمانی ممنوع می‌باشد.^۳ (یعنی باید سلاح را برای خود حفظ کند.)

البته همان طور که در مقدمه‌ی کتاب گفته شد، خداوند کریم

۱. کنز العمال، ج ۷، ص ۲۶۰.

۲. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۲۴۹.

۳. غیبت نعمانی، باب ۱۴، ج ۱۳، ص ۳۶۱.

حتی در امور حتمی نیز، بنا به مشیت و مقدرات خود تغییراتی را حاصل می‌آورد؛ همان‌گونه که در اقوام گذشته نیز نمونه‌های آن را می‌یابیم، مانند ماجرای حضرت موسی علیه السلام که در سوره‌ی مبارکه‌ی اعراف آورده شده است.

۴. امام صادق علیه السلام فرمودند: خروج سفیانی، یمانی و قتل نفس زکیّه و خسف (یعنی فرو رفتن در زمین) در بیداء - بین مکه و مدینه - و ندای آسمانی از حتمیات است. (یعنی حتماً قبل از ظهور امام عصر علیه السلام به وقوع می‌پیوندند).^۱

آن طور که از روایات برمی‌آید، سفیانی از دشمنان سرسخت حضرت ولی عصر علیه السلام می‌باشد و بر طبق روایات فراوان، خروج سفیانی از علائم حتمی ظهور حضرت حجّت علیه السلام می‌باشد.

۵. سفیانی از نشانه‌های حتمی ظهور است و خروج او از آغاز تا به پایان، پانزده‌ماه به طول می‌انجامد. وی شش‌ماه کارزار می‌کند و وقتی که بر پنج‌شهر دست یافت، نُه‌ماه فرمان‌روایی می‌کند؛ بی آن‌که بر آن افزوده گردد.^۲

۶. از نشانه‌های حتمی ظهور، خروج سفیانی در ماه رجب می‌باشد.^۳

۷. زراره می‌گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم که آن نوای

۱. همان، باب ۱۴، ج ۱۵، ص ۳۶۳.

۲. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۲۴۸.

۳. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۲۴۹؛ غیبت نعمانی، باب ۱۸، ج ۱، ص ۴۱۶.

آسمانی - از علائم حتمی ظهور امام عصر علیه السلام - حقیقت دارد؟
فرمودند: به خدا قسم آری و آن چنان است که هر قوم و گروهی،
آن را به زبان خودشان می شنوند.^۱

۱. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۲۴۹؛ غیبت نعمانی، باب ۱۴، ح ۵۴، ص ۳۸۴.

وظایف مؤمنان در آخرالزمان

۱. پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: بر مردم زمانی می آید که دین کسی سالم نمی ماند، مگر آن که برای حفظ دین خود از قریه‌ای به قریه‌ای دیگر و از کوهی به کوه دیگر و همانند روباهی که ترسان باشد، از سوراخی به سوراخ دیگر فرار نماید. گفتند: یا رسول الله! آن زمان چه وقت خواهد بود؟ آن حضرت فرمودند: وقتی که نتوانید به معیشت و زندگانی خود به جز با معصیت خداوند پردازید.^۱
۲. حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام فرمودند: در میان پرندگان، مانند زنبور عسل باشید که او را ضعیف و ناتوان می‌شمرند و اگر پرندگان می‌دانستند که چه چیزی در درون آن‌ها از حیث برکت و فزونی می‌باشد (یعنی عسل) هر آینه، آن‌ها را ناتوان می‌کردند. پس با زبان‌ها و بدن‌های خودتان با مردم آمیزش کنید؛ اما با دل‌ها و اعمالتان از ایشان کناره‌گیری کنید.^۲
۳. از مردم آن زمان (فقط) کسانی نجات می‌یابند که مؤمن و ساکت باشند.^۳
۴. در فتنه، مانند بچه شتر باشید که نه پشتی دارد که از او سواری بگیرند و نه شیری دارد که او را بدوشند.^۴

۱. منتخب الاثر، ص ۵۴۲؛ اربعین، شیخ بهایی، ص ۲۶۶.

۲. غیبت نعمانی، باب ۱۲، ح ۱۷، ص ۲۹۹-۳۰۰.

۳. یاتی علی الناس، ج ۲، ص ۷۱۲؛ ملاحم، ص ۴۸.

۴. نهج البلاغه؛ قصارالحکم، حکمت شماره ۱، ص ۶۲۵.

۵. امام صادق علیه السلام خطاب به زید شحّام فرمودند: به هر کس از شیعیان که مرا اطاعت می‌کند و به سخنم عمل می‌نماید سلام مرا برسان. شما را به خدا ترسی سفارش می‌کنم و ورع (پرهیزگاری) در دینتان و تلاش برای خداوند و راست‌گویی و ادای امانت و طول سجود و خوب همسایه‌داری و این‌که امانت را نسبت به هر کسی که به شما سپرد رعایت نمایید، نیکوکار بود یا بدکار و این‌که عشایر (خویشان) خودتان را صله کنید و در تشییع جنازه‌های مردگانتان شرکت نمایید و بیماران را عیادت کنید و حقوقشان را ادا نمایید؛ زیرا هرگاه کسی از شما در دینش ورع داشته باشد و در گفتارش راست بگوید و امانت را ادا نماید و خُلق و خویش را با مردم نیکو گرداند، گفته خواهد شد این شخص جعفری است و آن مرا خرسند خواهد ساخت و از این جهت شادمان خواهم شد و گفته می‌شود این دست‌پرورده‌ی جعفر است و چنان‌چه برخلاف این باشد، بلا و ننگش به من می‌رسد و گویند این است ادب‌آموز جعفری!^۱

۶. وقتی که فتنه فراگیر شد و در شهرها عمومیت یافت؛ بر شما باد رفتن و جای‌گرفتن در قم و اطراف و جوانب آن؛ زیرا که بلا از آن‌جا دفع شده است.^۲

۷. زود باشد زمانی بر مردم بیاید که در آن زمان، صاحب دین نجات نمی‌یابد؛ مگر کسی که (دیگران) او را ابله بپندارند و این

۱. اصول کافی، ج ۲، ص ۶۳۶

۲. نوائب الدهور، ج ۲، ص ۲۷؛ به نقل از: السماء و العالم، ص ۳۳۹.

مطلب - یعنی این که او را ابله و برون از عقل خطاب می کنند - را تحمل نماید.^۱

۸. سزاوار نیست که مؤمن خود را ذلیل کند.

عرض کردند چگونه مؤمن خود را ذلیل می سازد؟ فرمودند: در کارهایی داخل می شود که از عهده اش بر نمی آید.^۲

۹. حضرت امام صادق علیه السلام به سدید فرمودند: ای سدید؛ ملازم خانه ات باش (در خانه بنشین) و مانند پلاسی از پلاس های خانه ات باش و ساکن باش تا مادامی که شب و روز ساکن هستند. پس هرگاه خبردار شدی که سفیانی آمده است، به سوی ما بیا؛ اگر چه پیاده باشی.^۳

۱۰. زراره از مولایمان امام صادق علیه السلام نقل می کند؛ که آن حضرت فرمودند: امام خود را بشناس؛ چرا که اگر او را شناختی این امر (ظهور امام زمان) چه پیش افتد، چه این که با تأخیر فرا رسد، زیانی متوجه تو نمی شود.^۴

۱۱. هرگاه روز و شبی را گذرانیدی که در آن امامی از آل محمد علیهم السلام را نیافتی؛ پس در آن زمان هر که را دوست می داری هم چنان دوست بدار و هر که را دشمن می داری هم چنان دشمن

۱. اصول کافی، ج ۲، ص ۱۱۷.

۲. وسائل الشیعه، ج ۱۶، ح ۲۱۲۷۳، ص ۱۵۱.

۳. غیبت نعمانی، باب ۱۱، ص ۲۷۶ و باب ۱۴، ص ۳۹۰.

۴. همان، باب ۲۵، ص ۴۶۰.

بدار و ولایت هر که را داری همواره حفظ کن و شب و روز منتظر فرج و گشایش باش.^۱

۱۲. امام جواد علیه السلام فرمودند: به درستی که امام مهدی علیه السلام از ما می‌باشد. او قیام‌کننده و کسی است که در زمان غیبتش انتظار او و در زمان ظهور، اطاعتش واجب می‌باشد و او سوّمین فرزند از فرزندان من است. قسم به آن خدایی که (حضرت) محمد صلی الله علیه و آله را به پیامبری و ما را به امامت مخصوص گردانید؛ اگر از دنیا جز یک روز باقی نمانده باشد، خداوند آن را چنان طولانی می‌گرداند که مهدی علیه السلام بیرون آید و زمین را پر از عدل و داد کند؛ همان‌گونه که از ظلم و جور پر شده باشد. به درستی که خدای تعالی کار او را در یک شب اصلاح می‌کند؛ همان‌گونه که کار کلیم خود موسی علیه السلام را اصلاح نمود تا آن که حضرت موسی علیه السلام برای اهل خود شراره‌ی آتشی را گرفت و به سوی آنان بازگشت، در حالی که پیغمبر شده بود. پس از آن مولایمان امام جواد علیه السلام فرمودند: برترین کارهای شیعیان ما، انتظار فرج می‌باشد.^۲

۱۳. مولایمان حضرت مهدی علیه السلام فرمودند: ای پسر مهزیار؛ اگر استغفار - طلب آمرزش - بعضی از شما برای بعضی دیگر از شما نمی‌بود، همانا هلاک می‌شد هر کس که روی زمین بود؛ مگر آن شیعیان خاص که گفتارشان به کردارشان شبیه باشد.^۳

۱. غیبت نعمانی، باب ۱۰، ج ۳، ۲۲۵.

۲. نوائب الدهور، ج ۳، ص ۳۲۶؛ بحار، ج ۱۳، ص ۴۲.

۳. نوائب الدهور، ج ۳، ص ۳۵۴؛ به نقل از دلائل الامامه.

وظایف شیعیان در دوران غیبت

بدون شک انتظار فرج و ظهور امام زمان علیه السلام و دعا به جهت تعجیل آن بزرگوار، از بزرگ‌ترین اعمال دوران غیبت حضرت صاحب‌الامر علیه السلام می‌باشد؛ چنان‌چه آن حضرت فرمودند:

«وَأَكثِرُوا الدَّعَاءَ بِتَعْجِيلِ الْفَرَجِ فَإِنَّ ذَلِكَ فَرَجُكُمْ.»

برای تعجیل فرج بسیار دعا کنید؛ زیرا که این خود گشایش در کارهای شماست.^۱

همچنین امام حسن عسکری علیه السلام فرمودند: به خدا قسم؛ برای پسر من (حضرت) مهدی علیه السلام غیبتی طولانی خواهد بود که در آن، از هلاکت نجات نمی‌یابد، مگر کسی که خداوند او را در اعتقاد به امامتش ثابت گرداند و به او توفیق دعا برای ظهور و فرج آن حضرت را عنایت فرماید.^۲

بنابراین با دعا نکردن برای تعجیل فرج و ظهور آن بزرگوار خود را از فیض وجودش محروم و خویشتن را به هلاکت انداخته‌ایم. در این مجال کوتاه به برخی از وظایف شیعیان در زمان غیبت امام عصر ارواحنا فداه که علامه‌ی بزرگوار موسوی اصفهانی در جلد دوم از کتاب شریف «مکیال المکارم» بر حسب آیات و روایات به آن‌ها تأکید نموده، اشاره می‌نماییم:

۱. کمال الدین، ج ۲، ص ۴۵۸.

۲. مکیال المکارم، ج ۲، ص ۱۳؛ کمال الدین، ج ۲، ص ۳۸۴.

۱. انتظار فرج و ظهور امام علیه السلام.
۲. رعایت ادب نسبت به یاد آن بزرگوار و قیام هنگام شنیدن نام آن حضرت.
۳. محبوب نمودن آن بزرگوار در میان مردم.
۴. ذکر مناقب و فضایل آن حضرت.
۵. اندوهگین بودن مؤمنین از فراق آن حضرت.
۶. حضور و تشکیل مجالس مناقب و فضایل آن عزیز.
۷. گریستن و گریاندن بر فراق آن جناب.
۸. درخواست معرفت امام عصر علیه السلام از خداوند متعال.
۹. شناختن علامت‌های ظهور.
۱۰. تسلیم بودن و عجله نکردن در امر فرج.
۱۱. صدقه‌دادن به نیابت از آن حضرت.
۱۲. اقتدا کردن و تأسی جستن به اخلاق و اعمال آن بزرگوار.
۱۳. مقدم داشتن خواسته‌ی آن حضرت علیه السلام بر خواسته‌ی خود.
۱۴. تصمیم قلبی بر یاری آن بزرگوار.
۱۵. ناشناس ماندن و پرهیز از شهرت در آن زمان.
۱۶. سعی در خدمت کردن به آن حضرت.
۱۷. رعایت حقوق آن حضرت علیه السلام.
۱۸. تعیین نکردن وقت ظهور و تکذیب وقت گزاردن برای ظهور آن حضرت.
۱۹. دیدار با مؤمنین صالح و شیعیان مخلص آن حضرت.

۲۰. صبر کردن بر آزار و اذیت دشمنان در آن زمان.
۲۱. پرهیز از دوستی با دشمنان آن بزرگوار.
۲۲. اظهار اشتیاق به دیدار آن حضرت.
۲۳. رعایت ادب نسبت به یاد امام.
۲۴. زیارت کردن به نیابت از سوی آن حضرت.
۲۵. دیدار با شیعیان و دوستان مخلص آن حضرت.
۲۶. اهدای ثواب قرائت قرآن به آن حضرت.
۲۷. تصمیم بر توبه‌ی واقعی و بازگرداندن حقوق به صاحبانشان.
۲۸. زیارت و سلام کردن در هر مکان به آن حضرت.
۲۹. خوشحال کردن مؤمنین.
۳۰. بزرگداشت اماکنی که به قدم آن حضرت زینت یافته‌اند.^۱

۱. مکیال المکارم، ج ۲، ص ۱۶۵.

برخی آیات قرآن

و علائم ظهور امام عصر علیه السلام

۱. «وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ»^۱.

«و همانا شما را به اندکی از ترس و گرسنگی و کاهش در مال‌ها و جان‌ها - عمرها - و محصولات خواهیم آزمود و بشارت را بر بردباران بده.»

در تفسیر آیه‌ی فوق امام صادق علیه السلام فرمودند: خداوند مؤمنان را با «ترسی» از پادشاهان فلان خاندان در آخر سلطنت‌شان و با «گرسنگی» یعنی گران شدن نرخ‌هایشان و با «کاستی در مال‌ها» یعنی خراب شدن بازرگانی و سود آن و با «جان‌ها» یعنی مرگ‌های زودرس، و با «میوه‌ها» یعنی کم برکت شدن محصولات و میوه‌هایشان در آن زمان خواهد آزمود و بردباران را در آن هنگام «به خروج امام قائم علیه السلام» بشارت بده.^۲

۲. «سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا فِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ...»^۳.

«به زودی نشان‌های خود را در آفاق جهان و در جان‌های ایشان به آنان نشان خواهیم داد تا حق بودن او بر ایشان روشن گردد.»

امام باقر علیه السلام در ذیل آیه فوق فرمودند: - قبل از ظهور امام قائم علیه السلام -

۱. بقره، (۲): ۱۵۵.

۲. غیبت نعمانی، باب ۱۴، ح ۵، ص ۳۵۴.

۳. فصلت (۴۱): ۵۳.

آنچه که خداوند در نفس خودشان نمایان می‌کند مسخ شدن - به صورت چهره حیوانی در آمدن - می‌باشد و آنچه را که در جهان به آنها نشان خواهد داد تنگ شدن محیط زندگی آنهاست - تا به واسطه‌ی آن - قدرت خداوند را در خود و محیطشان مشاهده کنند و مقصد خداوند از آن آیه که می‌فرماید: «تا حق بودن او بر آنان روشن شود» خروج امام قائم علیه السلام است و آن حق است...^۱

۱. غیبت نعمانی، باب ۱۴، روایت ۴۰، ص ۳۷۸.

منابع و مصادر کتاب

۱. احتجاج، مؤسسه علمی بیروت، ۱۴۰۱ ه.ق.
۲. اصول کافی، نشر اسلامی، ۱۳۷۹ ه.ق.
۳. تحف العقول، انتشارات کتابچی، چاپ ششم، ۱۳۷۶ ه.ق.
۴. خصال، چاپ کتابخانه صدوق، ۱۳۸۹ ه.ق.
۵. غیبت نعمانی، نشر صدوق، چاپ دوم، ۱۴۲۸ ه.ق.
۶. سفینه البحار، نشر دارالاسوة، چاپ اول، ۱۴۱۴ ه.ق.
۷. روضه کافی: دارالاضواء، بیروت، ۱۴۲۳ ه.ق.
۸. کمال الدین، مؤسسه نشر اسلامی، قم، ۱۴۰۵ ه.ق.
۹. غیبت طوسی، نشر کتابخانه بصیرتی، چاپ ۲، ۱۳۵۸ ه.ق.
۱۰. وسائل الشیعه، آل البيت، قم، ج ۱، ۱۴۰۹ ه.ق.
۱۱. نوائب الدهور، علامه میرجهانی، نشر کتابخانه صدر، چاپ دوم، ۱۳۶۹ ش.
۱۲. نهج البلاغه، ترجمه علی اصغر فقیهی، نشر صبا، چاپ دوم.
۱۳. نهج الفصاحه، ترجمه پاینده، نشر جاویدان، چاپ شانزدهم، ۱۳۶۱ ه.ش.
۱۴. مکیال المکارم، انتشارات بدر، چاپ چهارم، ۱۴۱۸ ه.ق.
۱۵. الملاحم و الفتن، سید بن طاووس، نشر اسلامی، ۱۴۰۱ ه.ق.
۱۶. منتخب الأثر، نشر کتابخانه‌ی صدر، چاپ سوم.
۱۷. مهدی منتظر علیه السلام، علامه شیخ جواد خراسانی (چاپ جدید).